

tepav

Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı

Türkiye dünyanın neresinde?

25 Eylül 2023

ASO - II. Meslek Komiteleri Ortak Toplantısı

Çerçeve

■ Bu bizim alıştığımız dünya değil

→ Küreselleşmenin başarısı ulusötesi tehditlere yeni tehditlere yol açtı

- Ani hava hareketleri
- Pandemi
- Kaybedenlerin/umutsuzların büyüyen öfkesi
 - Her ülkede
 - Rusya-Ukrayna
- Çin-ABD çekişmesi
 - Çin; Almanya ve Japonya değil
 - Çin; Sovyetler de değil
- Ayrıştırma mı riskten arındırma mı?

→ Dünya yeniden yapılanırken, hareketsiz kalmamak lazım

- Yeşil Mutabakat teknoloji yarışına hız verdi
 - Biyoteknoloji ve Yapay Zeka
- Ticaretin omurgası değişmeye başladı
 - Dijitalleşme ve yeşil dönüşüm standartları
- Şirket performansını ölçerken muhasebe sistemi de değişecek
 - Karbon ve su ayak izi ile atık yönetimi

■ Türkiye'nin kazananlar arasında olma ihtimali kaybedenler arasında olma ihtimalinden daha fazla

- AB ve bölgesinde bir sanayi devi olarak Türkiye
 - 1963 Ankara Anlaşması ile doğru adımı atmıştık
- 1949'da NATO üyesi olduğumuzda doğru tarafta yer almıştık
 - Şimdi yine yanlış yapmama zamanı
- Biz hep dengelere dikkat ettik
 - Türkiye 1969'da İskenderun Demir Çelik'i nasıl yapmıştı?

■ Peki, bize düşen nedir?

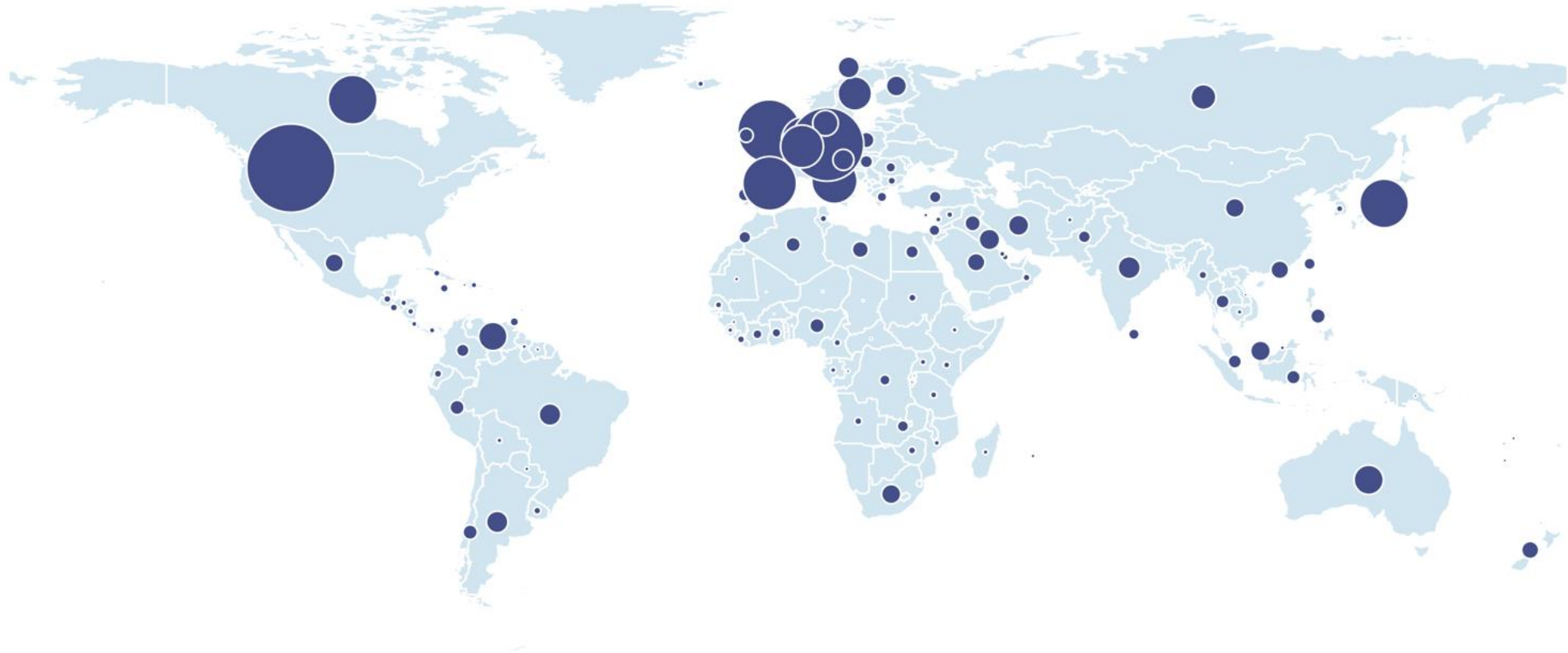
- Odalar, borsalar, OSB'ler
- ASO

Türkiye dünyanın neresinde?

- Türkiye;
 - Çin ve Hindistan gibi yüksek nüfusa sahip bir ülke değil
 - İç Pazar avantajı ve ucuz emek ile yatırım çekebilmek mümkün değil
 - Suudi Arabistan, Rusya ve Arjantin gibi doğal kaynak zengini bir ülke değil
 - Allah'ın verdiği pazarlayıp kaynak elde etmek mümkün değil
 - Çin gibi cari işlem fazlası olan bir ülke değil
 - Çin fazlasını Amerikan tahvillerine yatırıp Amerikan mahkemeleri vasıtasıyla ithal bir kural hakimiyeti tesis edebildi
- İstanbul Finans Merkezi diğer finans merkezleri gibi olsa işe yarar mı?
 - Kim İngiliz yasalarının uygulandığı, emekli İngiliz hakimlerin mahkemeleri yönettiği bir alan ister Türk topraklarında? Bizi bozar...
 - Türkiye'nin hukukun üstünlüğü yolundan ayrılması mümkün değil
- Türkiye bir sanayi ülkesi
 - Ani duruşun bize etkisi Arjantin'e olan etkisini katlar

Küresel ticaretin merkezi Batı iken...

Ülkelerin küresel ihracattan aldıkları pay, 1965

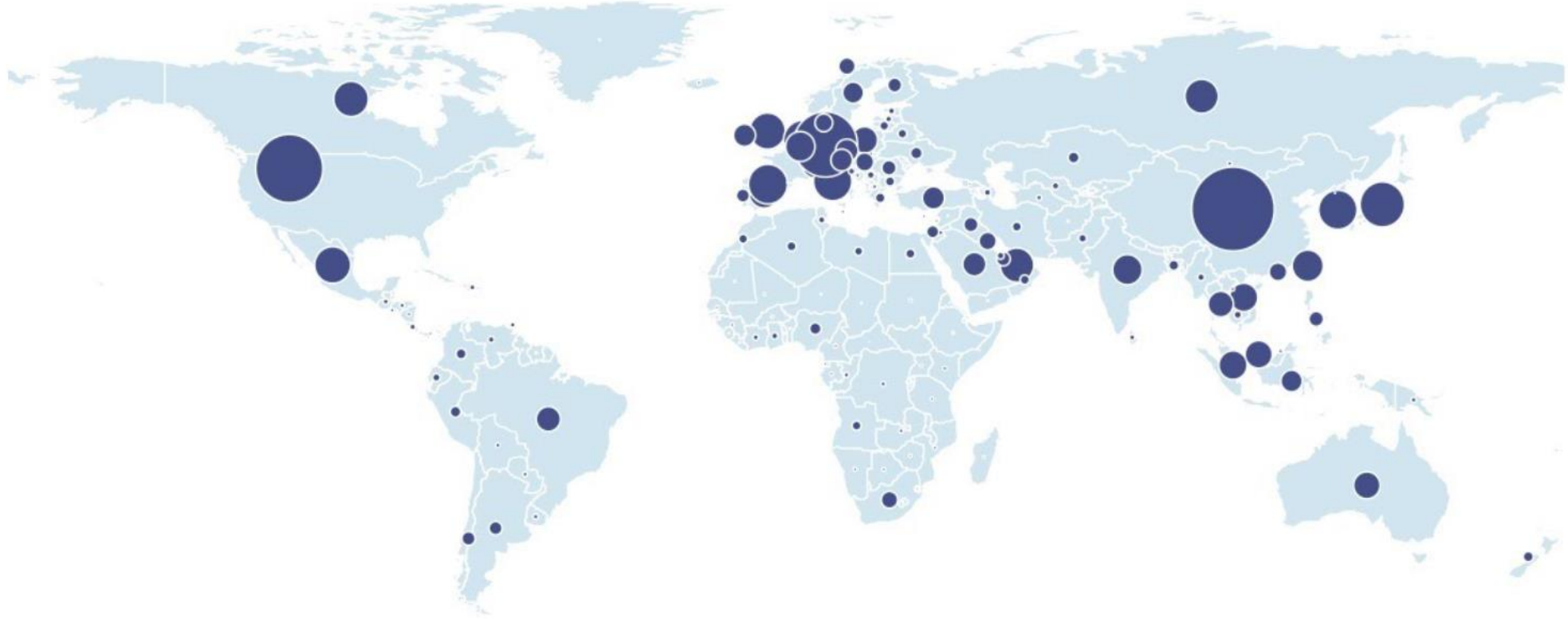

*Daire boyutları, küresel ihracattaki payı temsil ediyor.

Kaynak: The Growth Lab at Harvard University, 2019, "International Trade Data (SITC, 92)", TEPAV hesaplamaları

Değer yaratma eğilimi Doğu'ya kayıyor

Ülkelerin küresel ihracattan aldıkları pay, 2019

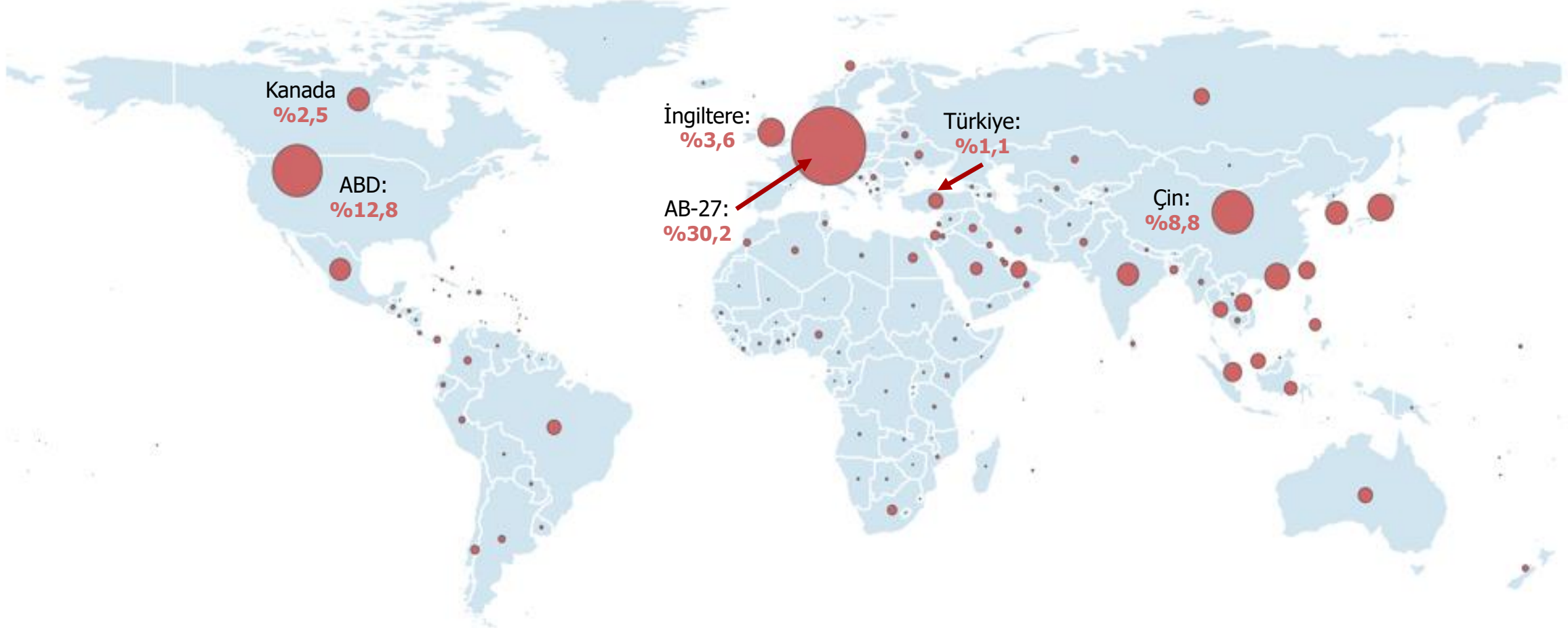
*Daire boyutları, küresel ihracattaki payı temsil ediyor.

Kaynak: The Growth Lab at Harvard University, 2019, "International Trade Data (SITC, 92)", TEPAV hesaplamaları

Avrupa Birliği ve G7 dünyanın en büyük pazarı

İhracatımızın yüzde 90'ı imalat sanayi ürünleri ve toplamın 60'ı G7 ülkelerine

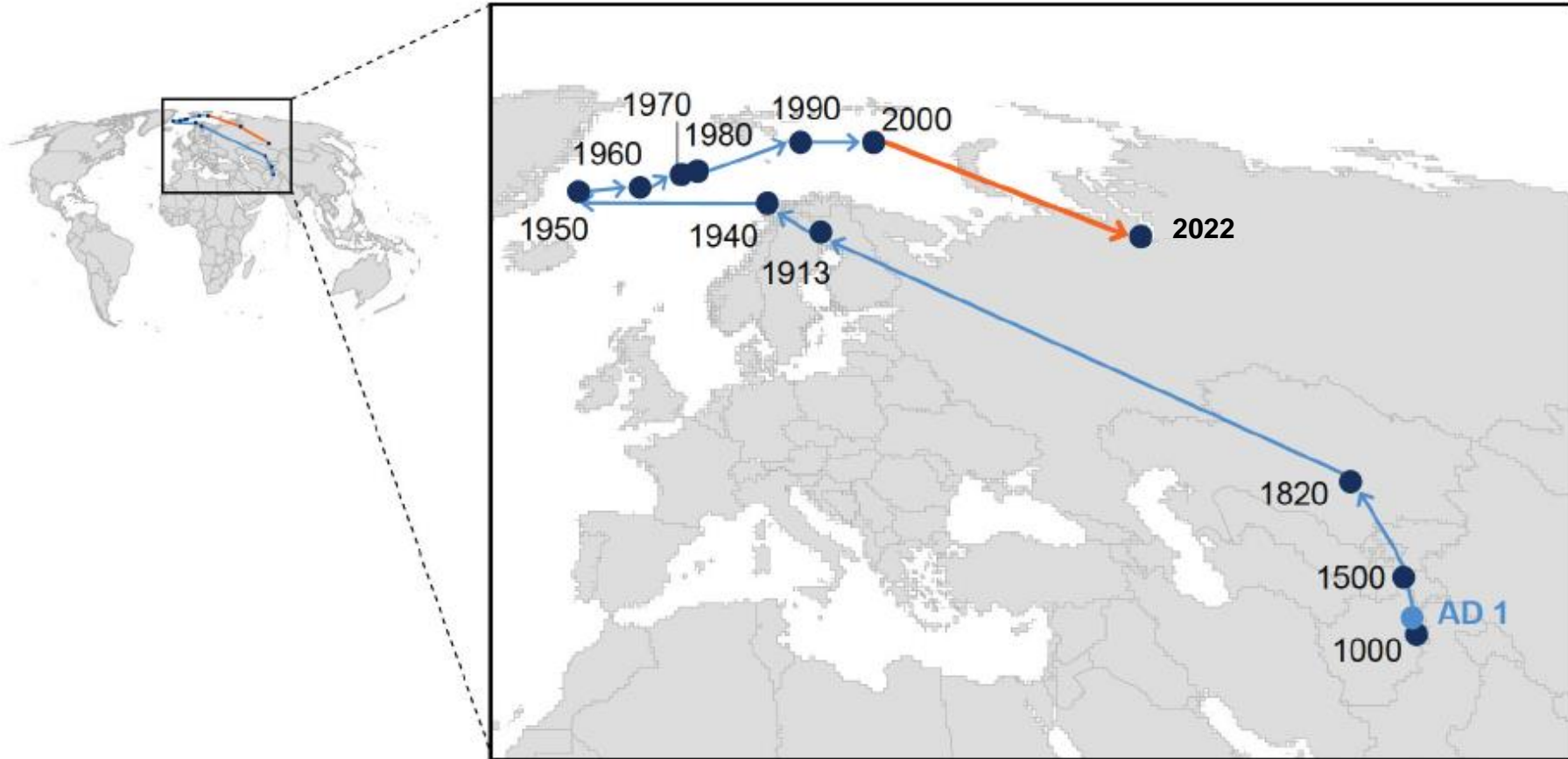
Ülkelerin küresel ithalattan aldıkları pay, 2019

*Daire boyutları, küresel ithalattaki payı temsil etmekte

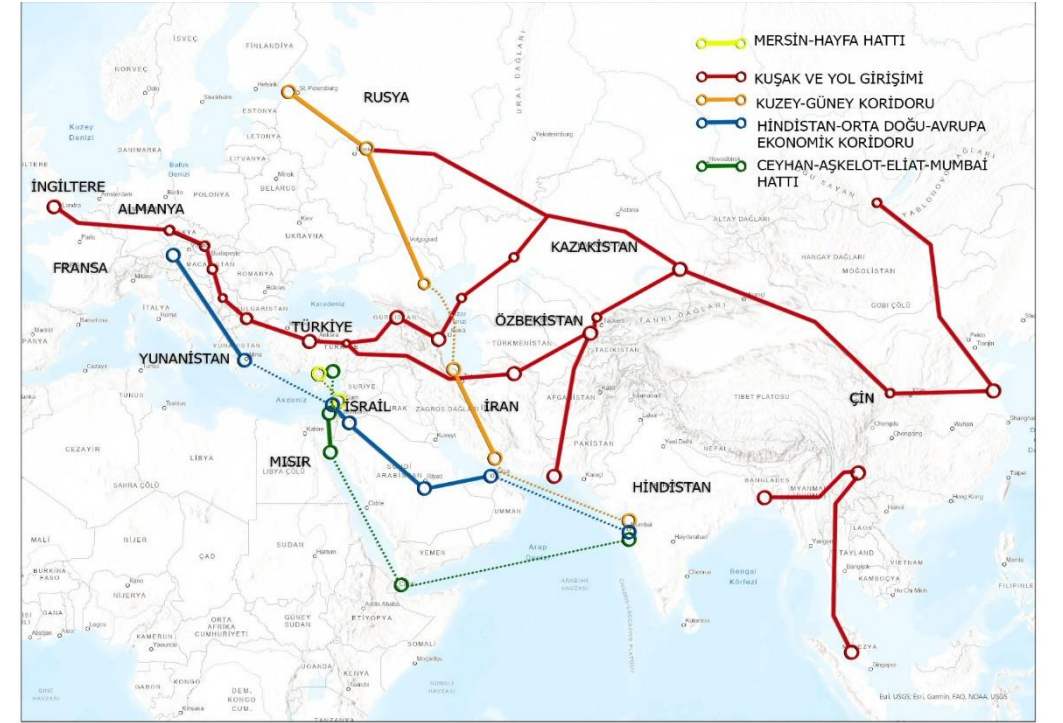
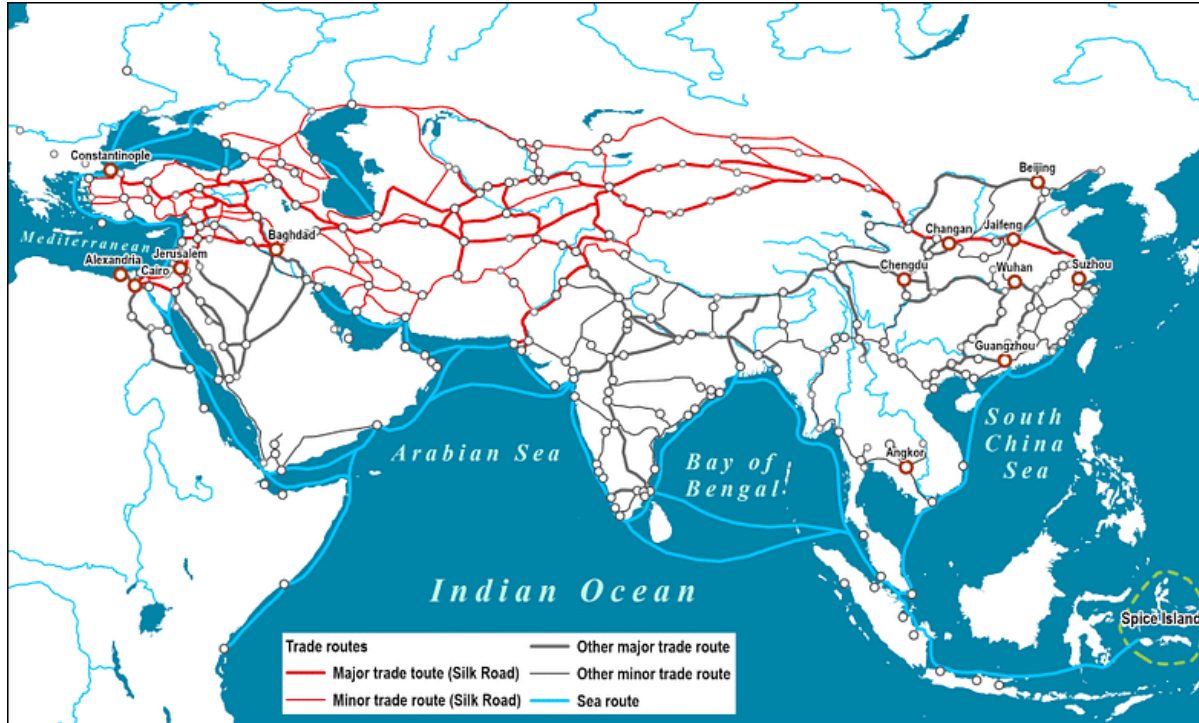
Kaynak: The Growth Lab at Harvard University, 2019, "International Trade Data (SITC, 92)", TEPAV hesaplamaları

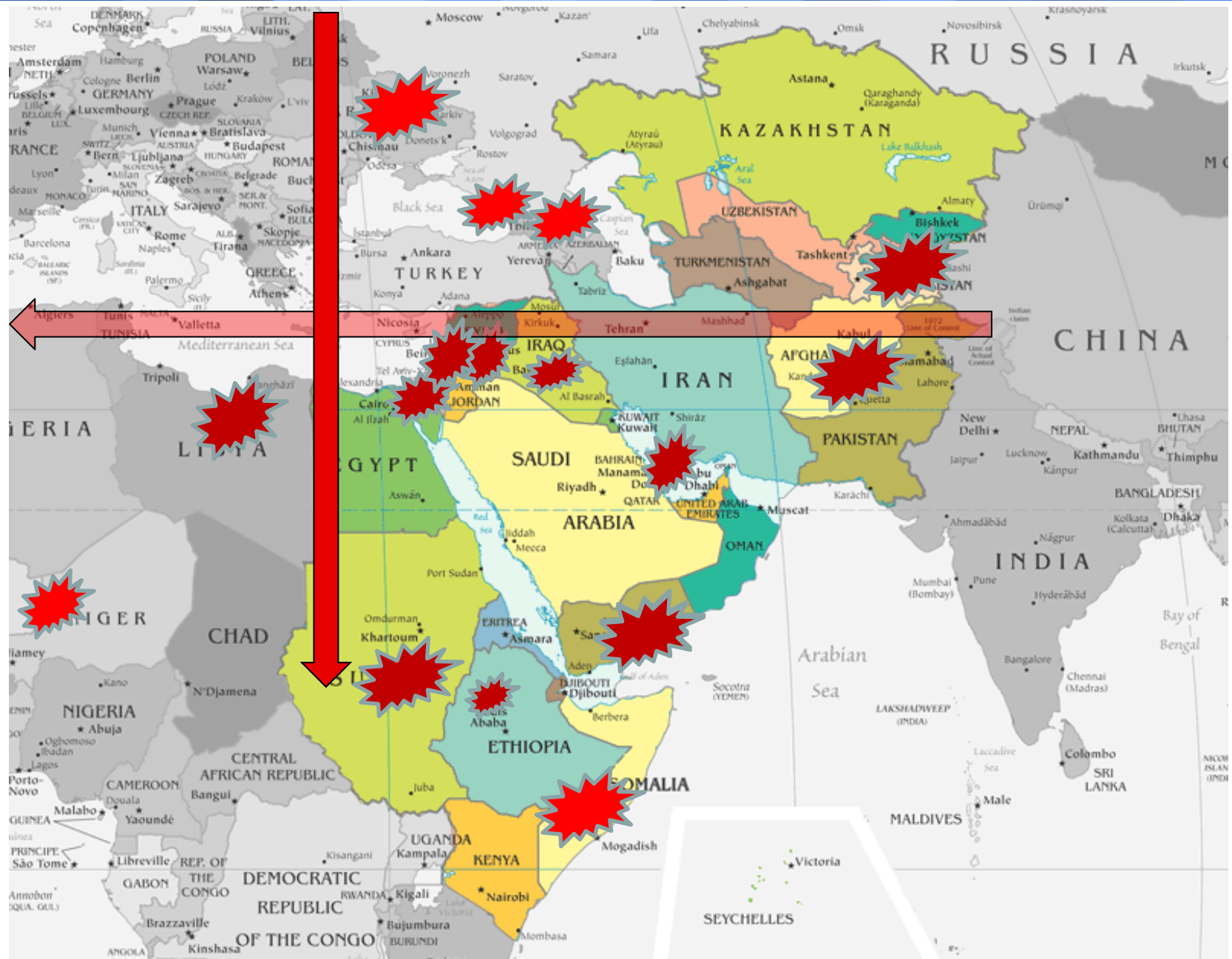
Dünyanın ekonomik ağırlık merkezi doğuya geri dönüyor

İpek yolu hala yaşıyor, sadece şekil değiştiriyor

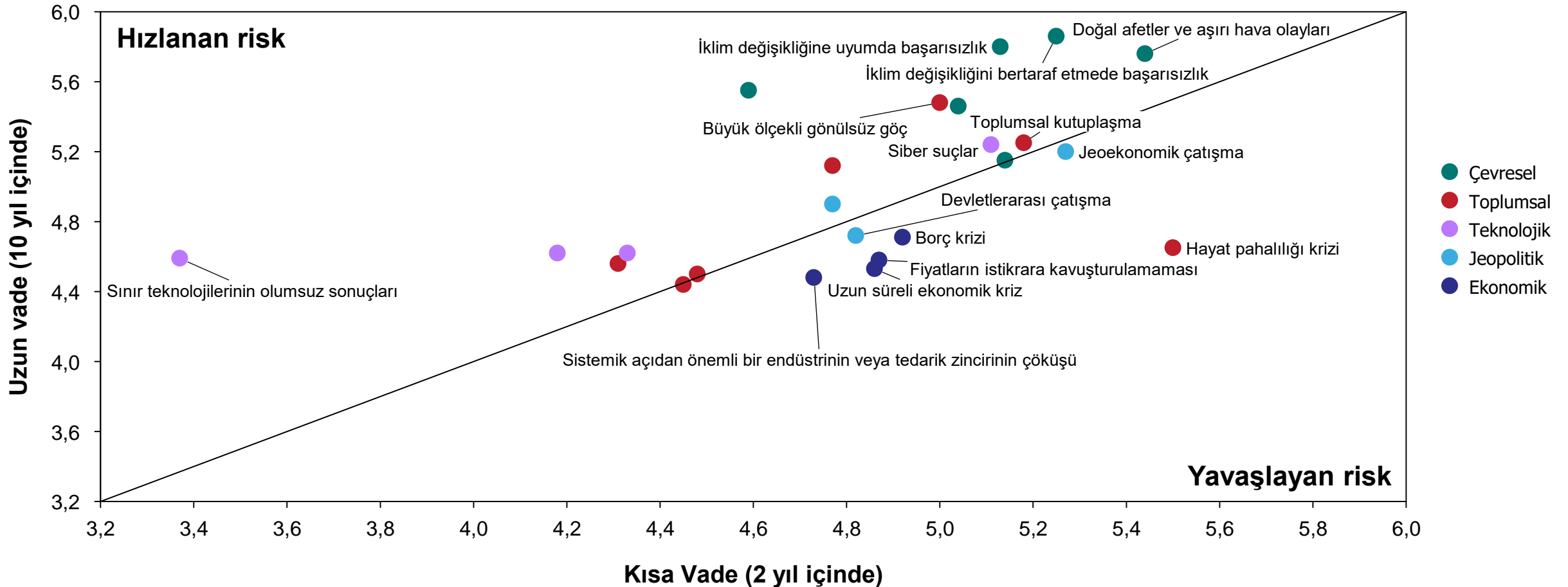
IMEC ise İpek yolunun bir diğer parçası

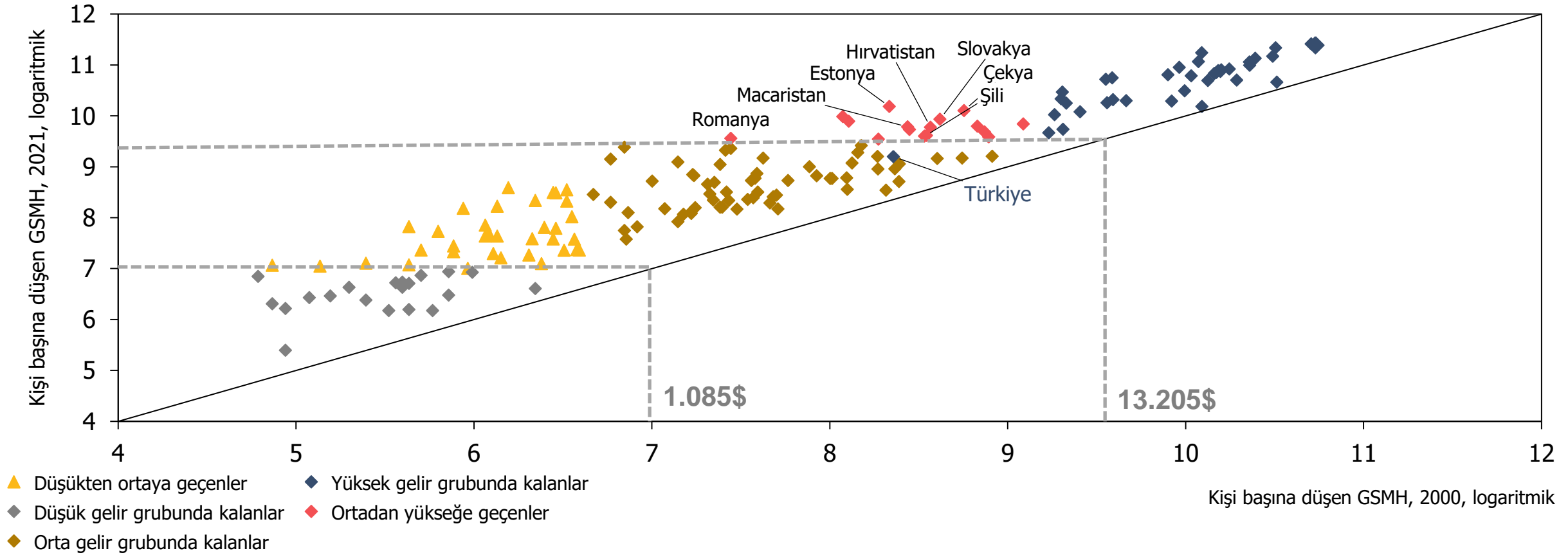
Küreselleşme bazı sorunları da beraberinde getirdi...

Kısa vadede yaşam maliyeti krizi, uzun vadede ise iklim krizi ana küresel risk

Bir ara orta gelir tuzağını çok konuşuyorduk

2000'den 2021'e ülkelerin gelir grubu geçişleri

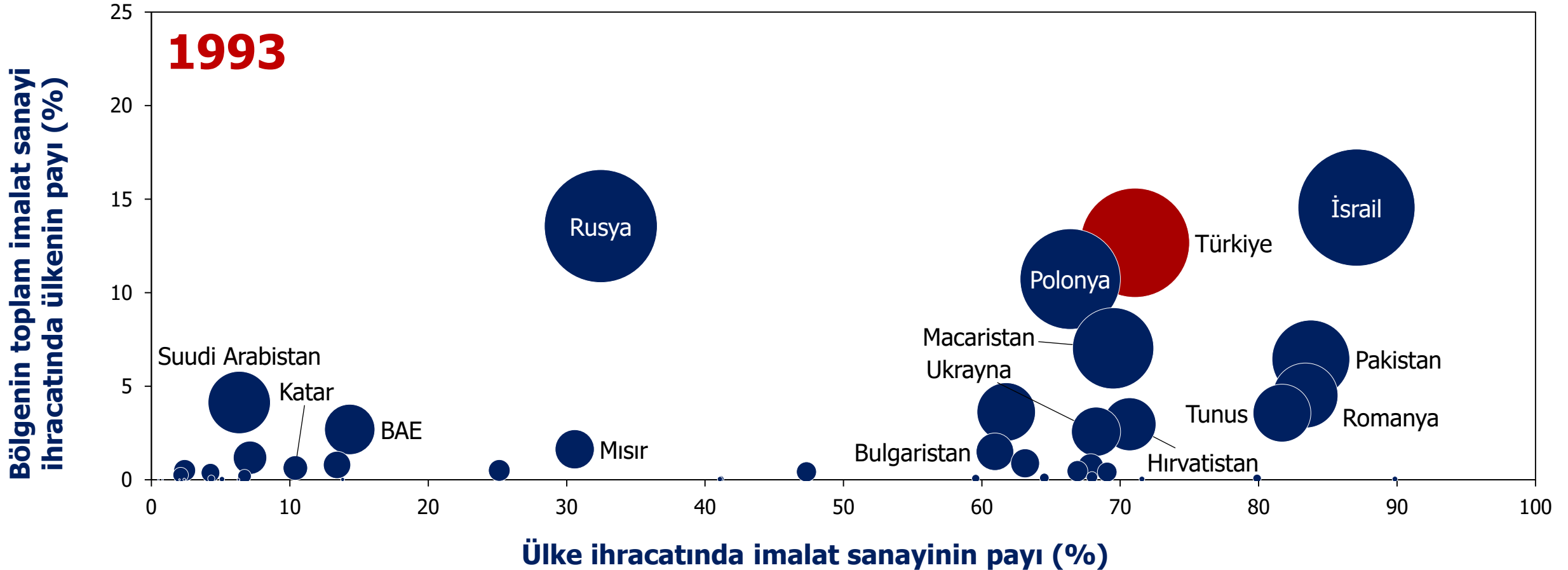

Kaynak: Dünya Bankası, TEPAV hesaplamaları

*Kişi başına düşen GSMH, Atlas yöntemi kullanılmıştır. Üst orta ve alt orta gelir grupları "Orta Gelir Grubu" altında birleştirilmiştir. 2021 yılına göre hesaplanan gelir grupları eşik değerleri çizgilerle belirtilmiştir.

Önceden nasıldık?

Çevremizdeki ülkelerde imalat sektörü yoğunluğu , 1993

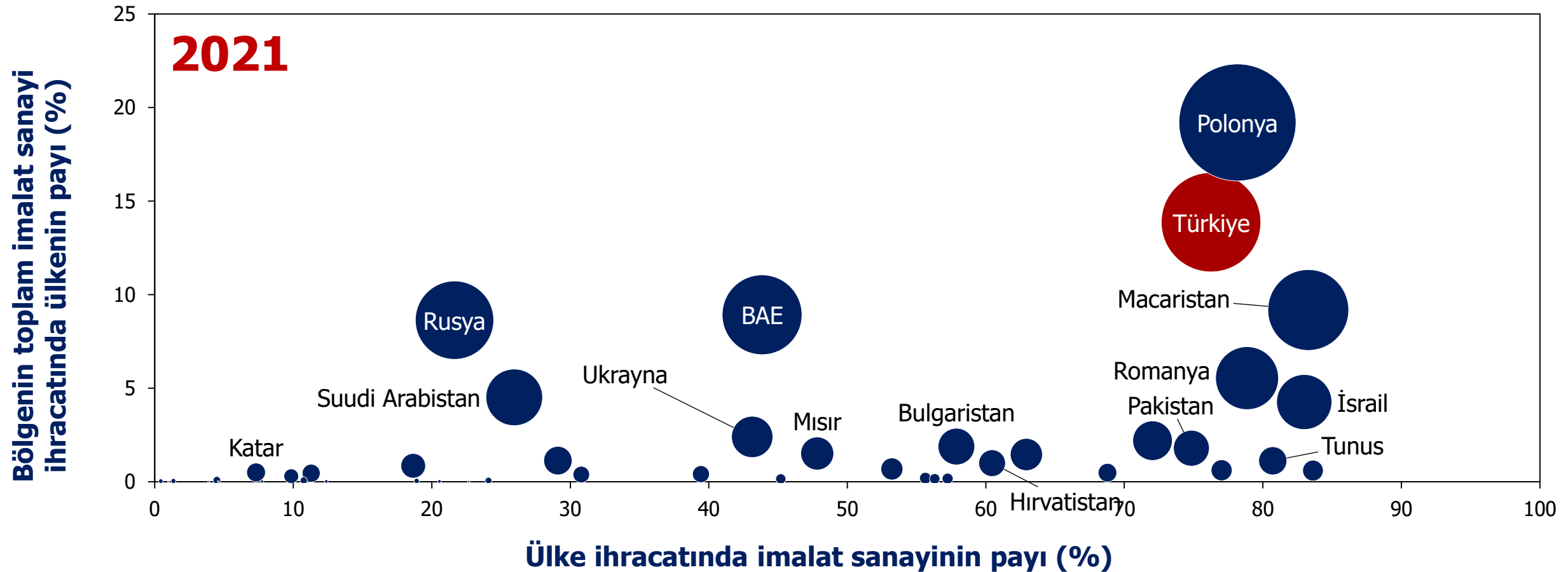

Not: Daire boyutları imalat sanayi ihracatını temsil etmektedir.

Kaynak: The Growth Lab at Harvard University, Dünya Bankası, TEPAV hesaplamaları

Şimdi nasılız?

Çevremizdeki ülkelerde imalat sektörü yoğunluğu , 2021

Not: Daire boyutları imalat sanayi ihracatını temsil etmektedir.

Kaynak: The Growth Lab at Harvard University, Dünya Bankası, TEPAV hesaplamaları

Ürün gruplarına göre Türkiye'nin dış ticareti, %

1985

7,958 milyar dolar

1995

21,6 milyar dolar

2002

36,1 milyar dolar

2012

152,5 milyar dolar

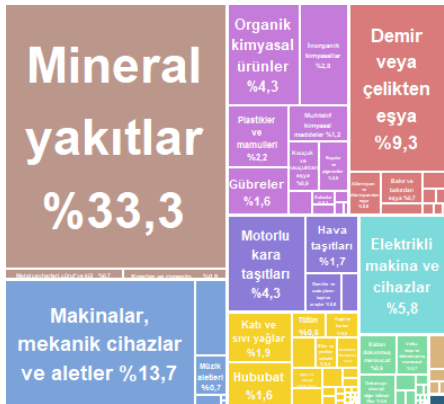
2022

235,2 milyar dolar

İhracat

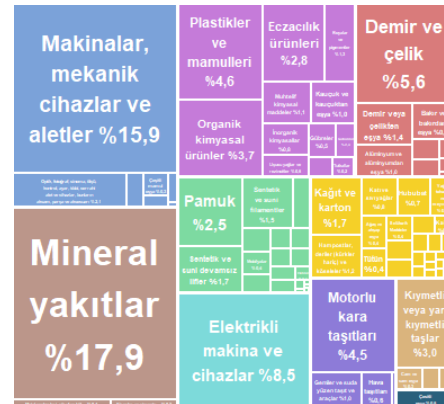
İthalat

11,3 milyar dolar

35,8 milyar dolar

51,6 milyar dolar

236,6 milyar dolar

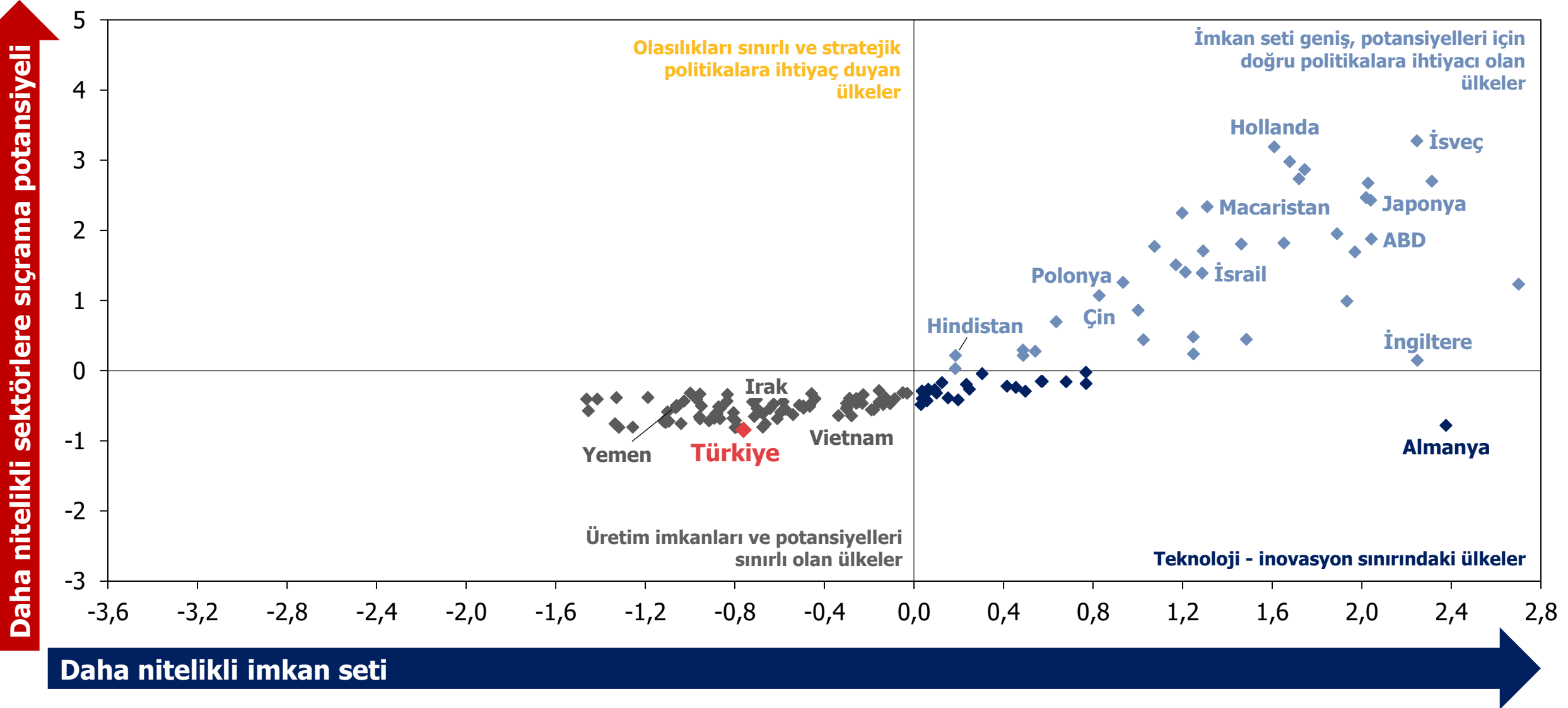
342,2 milyar dolar

■ Tekstil
 ■ Tarım
 ■ Taş
 ■ Mineral
 ■ Metal
 ■ Kimyasal
 ■ Taşıt
 ■ Makine
 ■ Elektronik

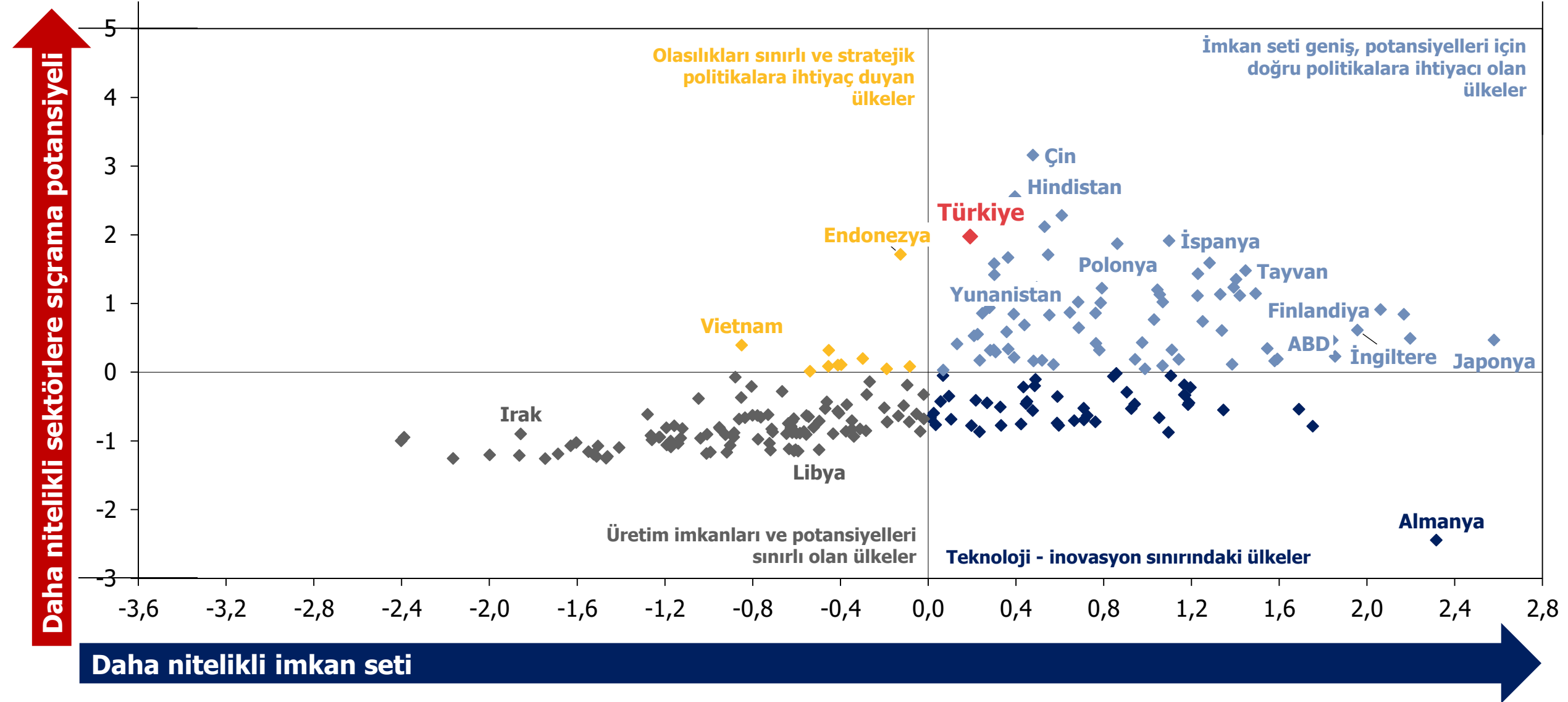
Not: Hesaplamalarda Özel Ticaret Sistemi baz alınmıştır.

Kaynak: TÜİK, TEPAV hesaplamaları

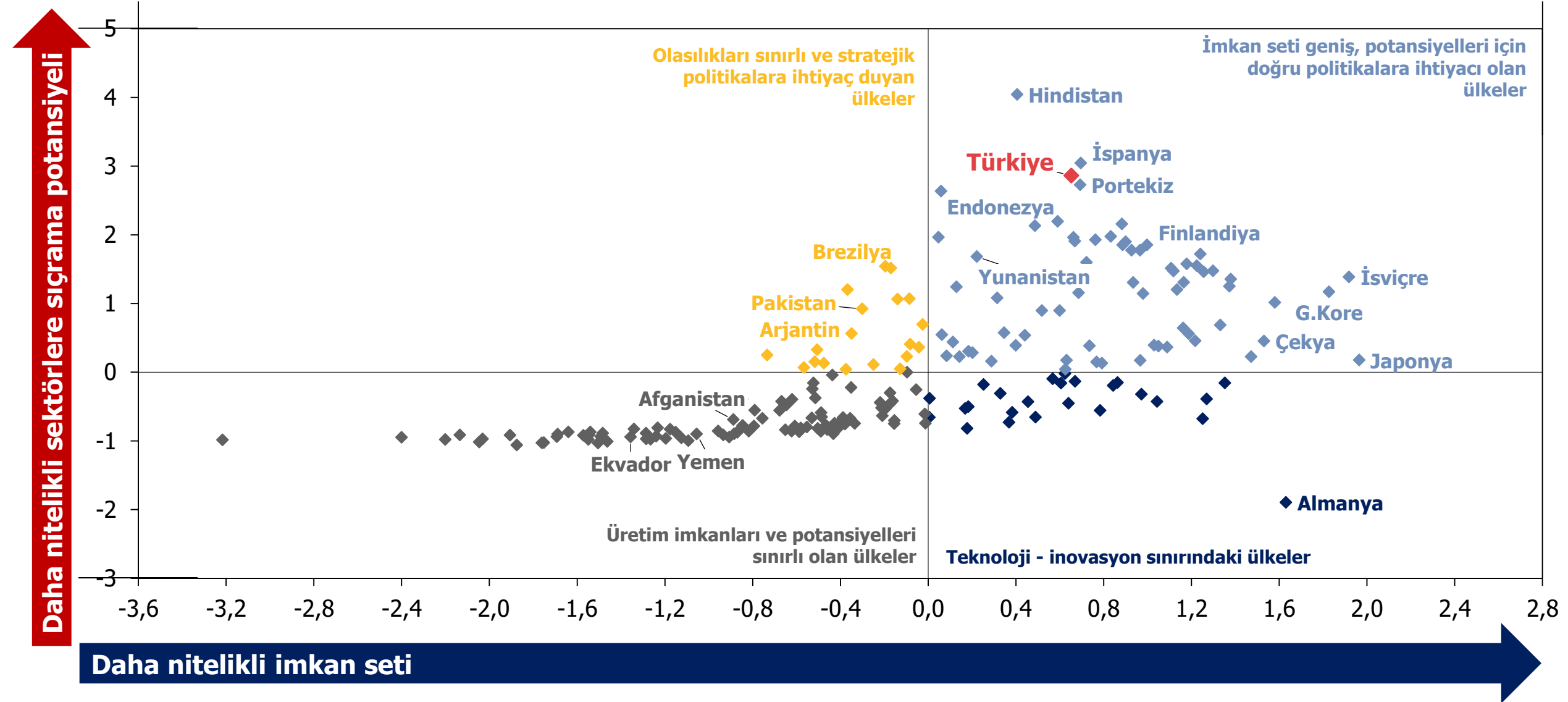
Ülkelerin ekonomik kompleksiteleri, 1962

Ülkelerin ekonomik kompleksiteleri, 2000

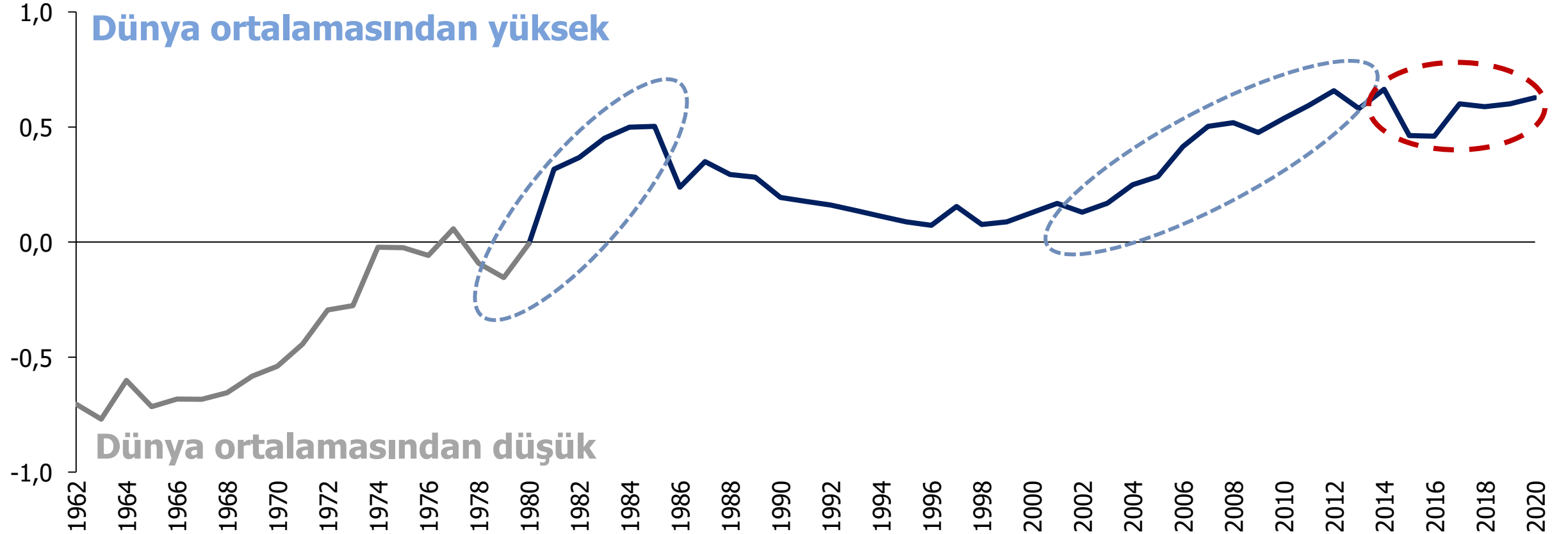

Ülkelerin ekonomik kompleksiteleri, 2020

Yapısal reform dönemlerinde rekabet gücümüz arttı

Türkiye'nin ekonomik kompleksitesi, 1962-2020*

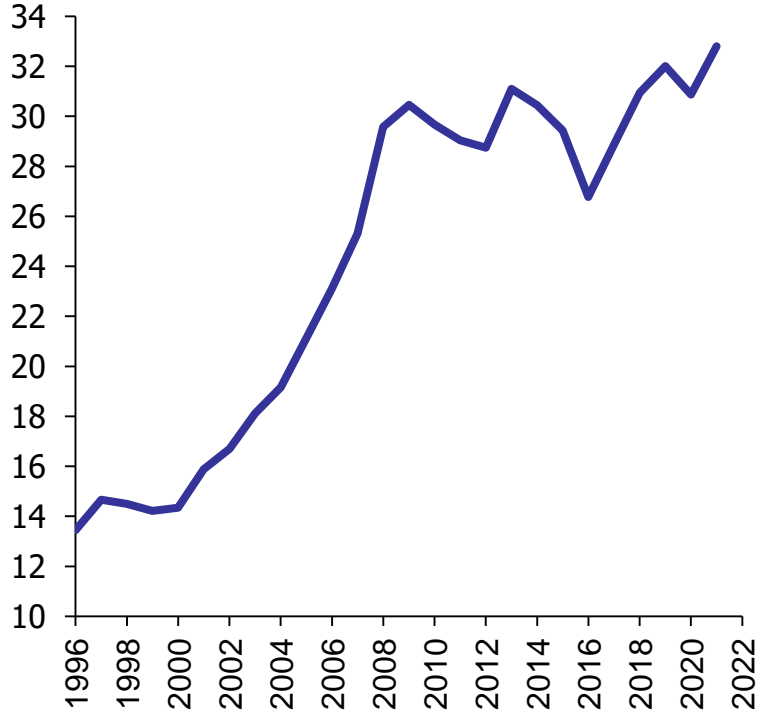
Not: Ekonomik kompleksite endeksi, ülkenin sahip olduğu üretken bilgi miktarını ölçer.

Kaynak: The Growth Lab at Harvard University, 2021, "International Trade Data (HS, 92)", TEPAV hesaplamaları

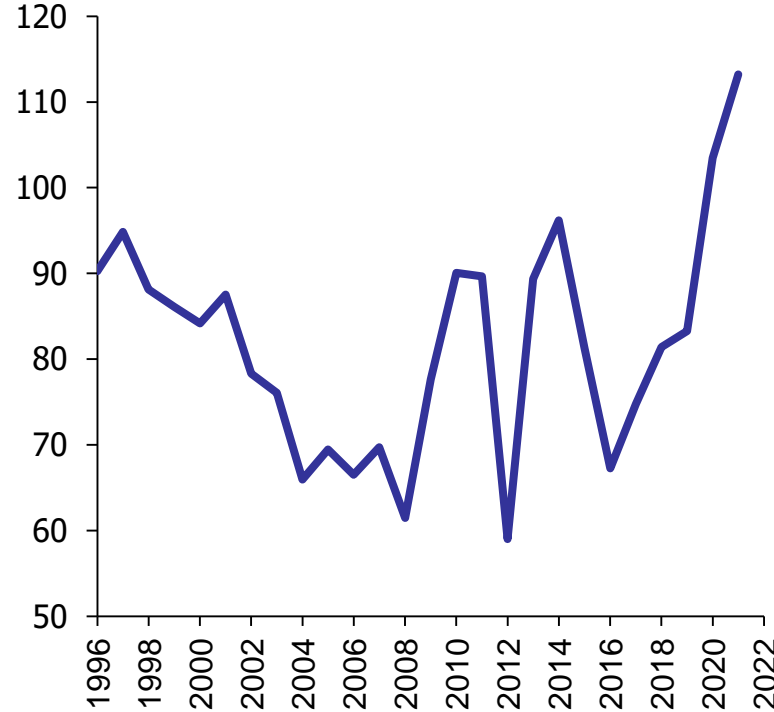
Aynı dönemlerde ihracatımızın ürün ve ülke çeşitliliği de arttı

İhracat çeşitliliği göstergeleri

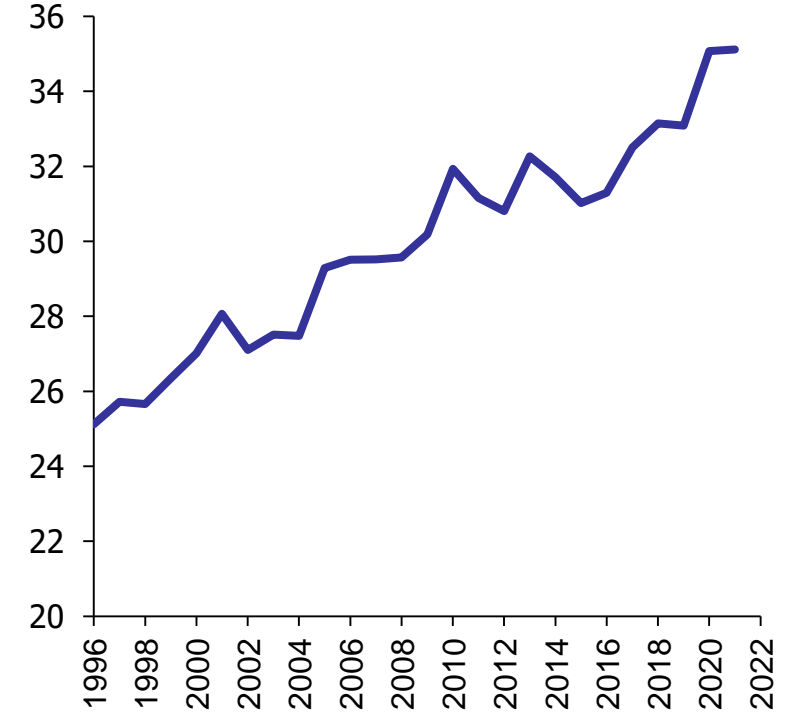
Eşdeğer ülke sayısı

Eşdeğer ürün sayısı

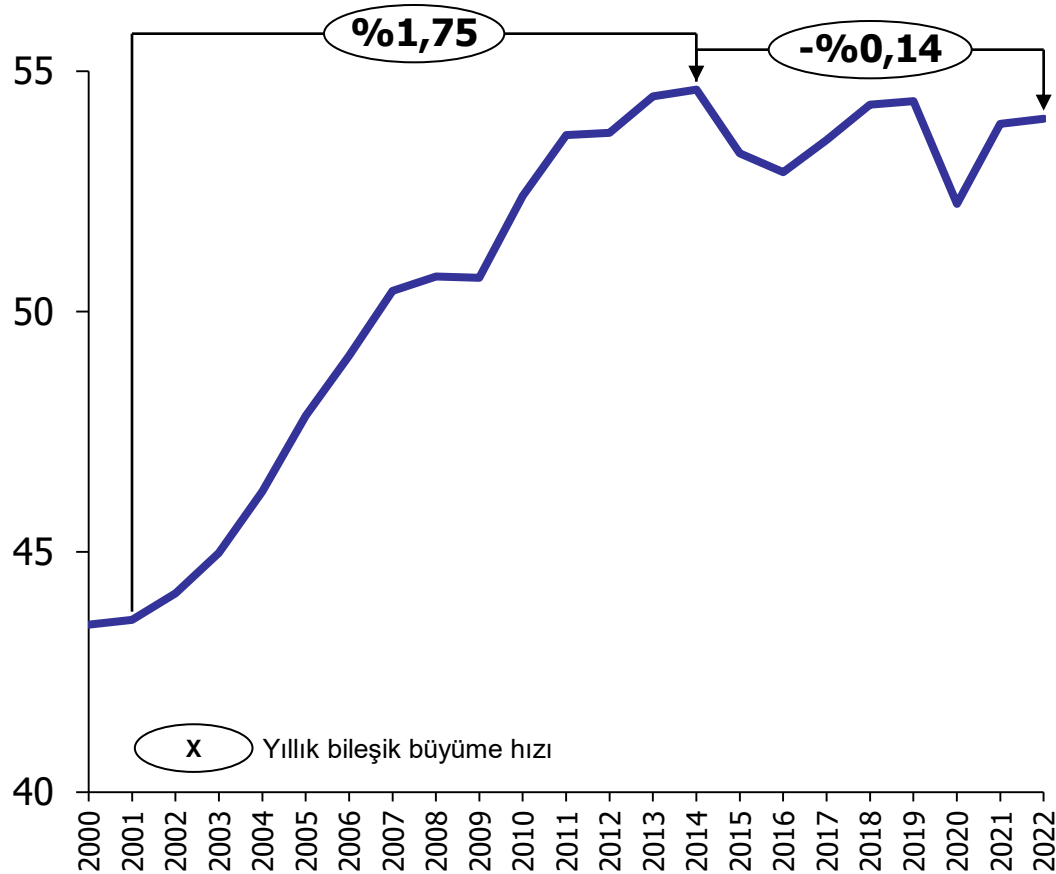

Ürünlerin ne kadarında rekabetçi (%)

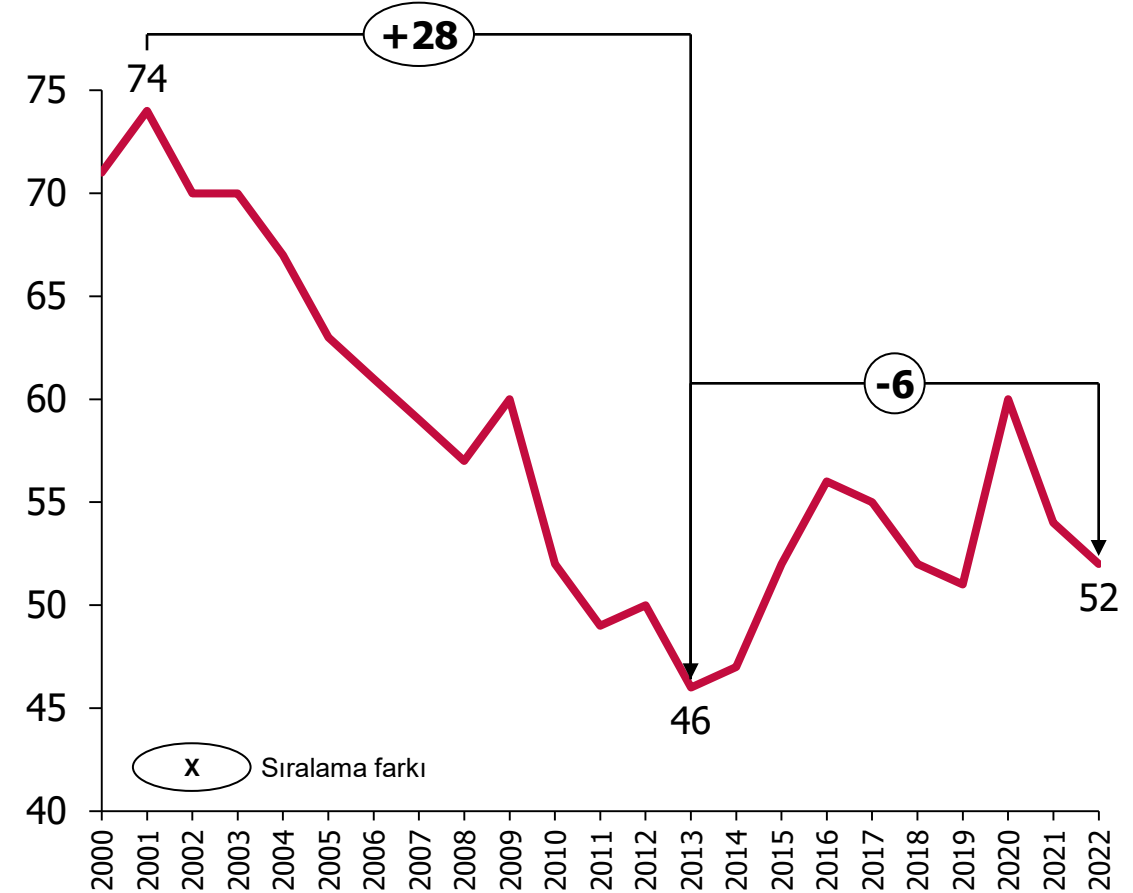

Yapısal reform ihtiyacını üretim kapasitemizdeki azalma da gösteriyor

Türkiye'nin UNCTAD Üretim Kapasitesi Endeksi skorunun gelişimi

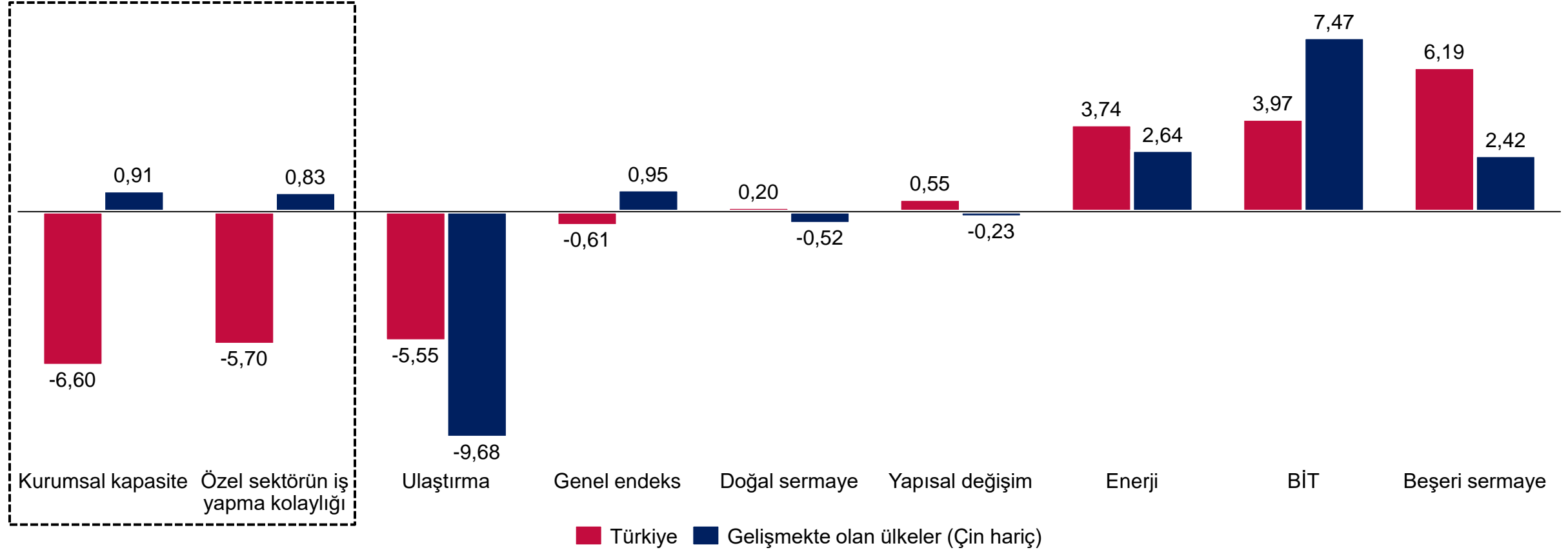

Türkiye'nin UNCTAD Üretim Kapasitesi Endeksi sıralamasındaki yerinin gelişimi (190 ülke)

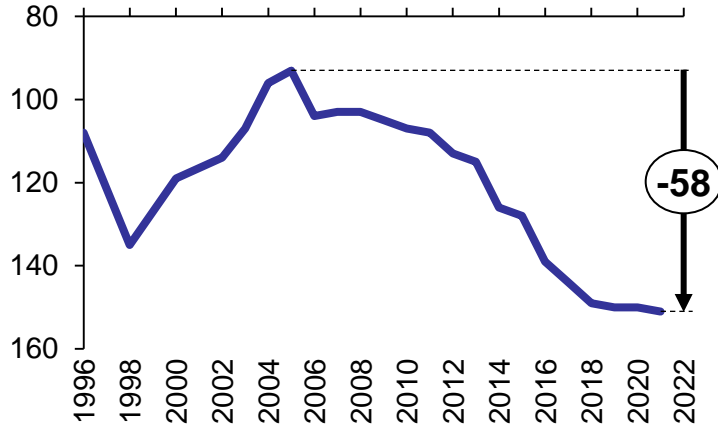
Üretim kapasitesi sorununun iki ana kaynağı: Ticaret yapmanın zorlaşması ve kurumsal bozulma

Üretim Kapasitesi Endeksi bileşenlerindeki değişim (2014-2022, fark)

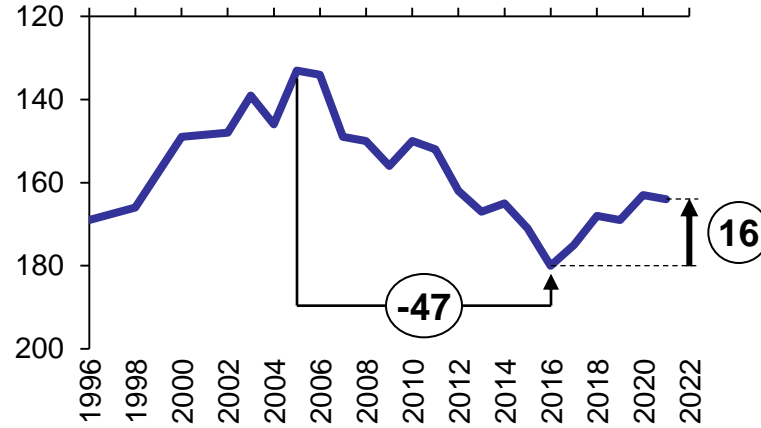

Kurumsal göstergelerde iyileşme ilk reform alanımız olmalı

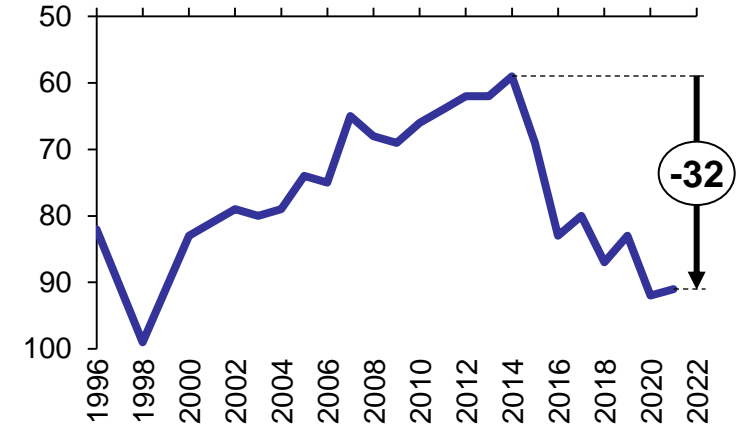
Söz hakkı ve hesap verebilirlik (199 ülke)

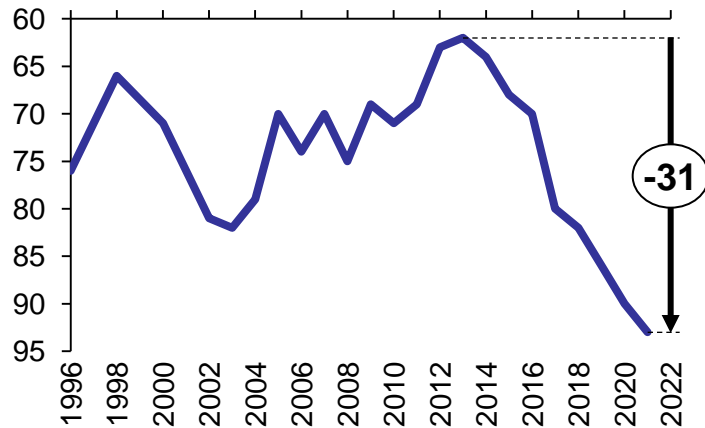
Siyasi istikrar ve şiddetin yokluğu (189 ülke)

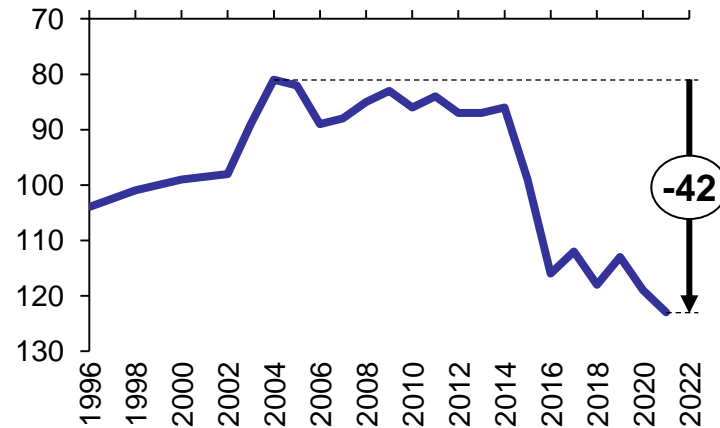
Hükümetin etkinliği (184 ülke)

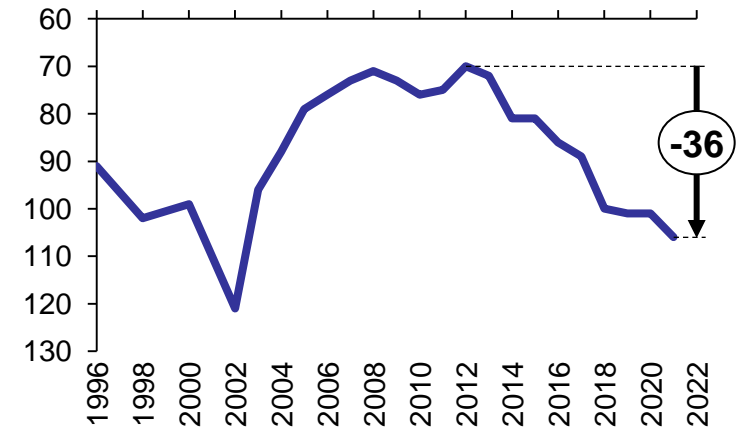
Düzenleme kalitesi (185 ülke)

Hukukun üstünlüğü (198 ülke)

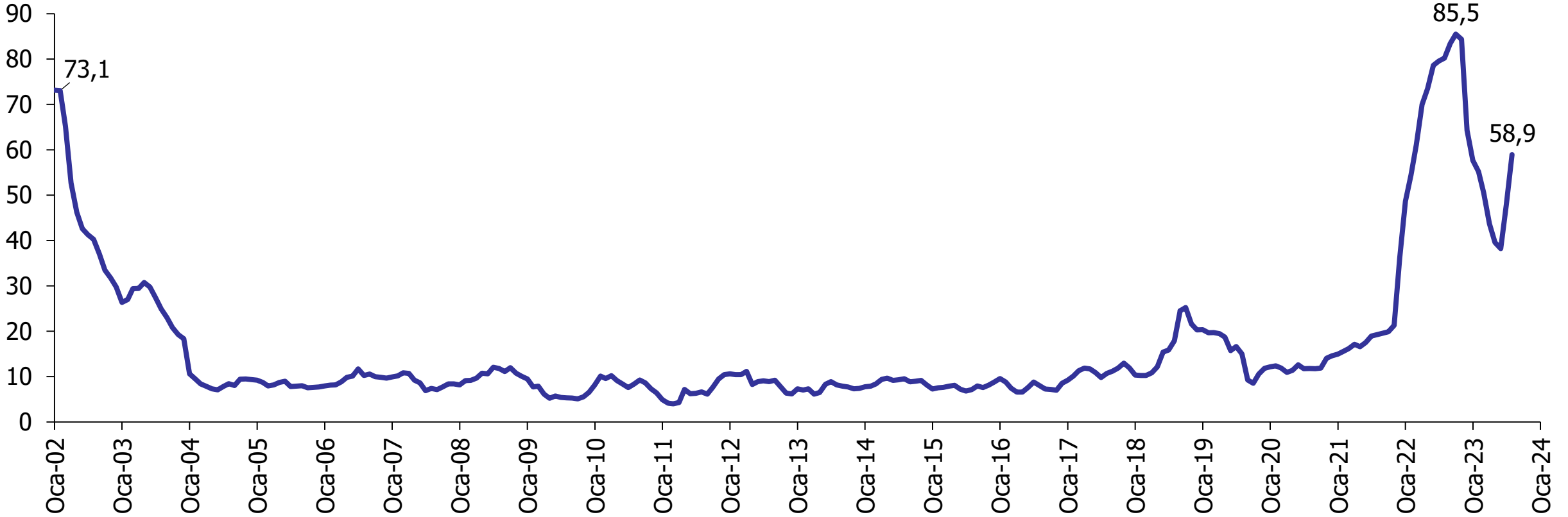

Yolsuzluğun kontrolü (187 ülke)

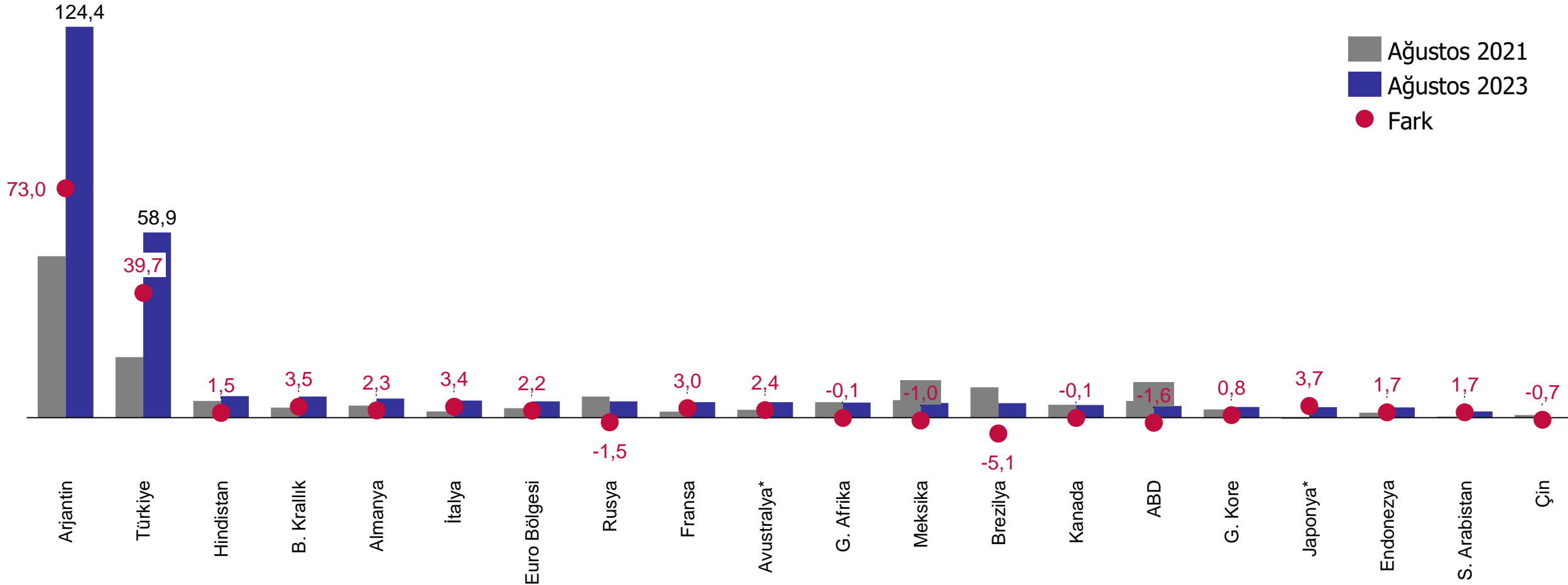
Enflasyon yine, yeniden...

Tüketici enflasyonu (yıllık, %)

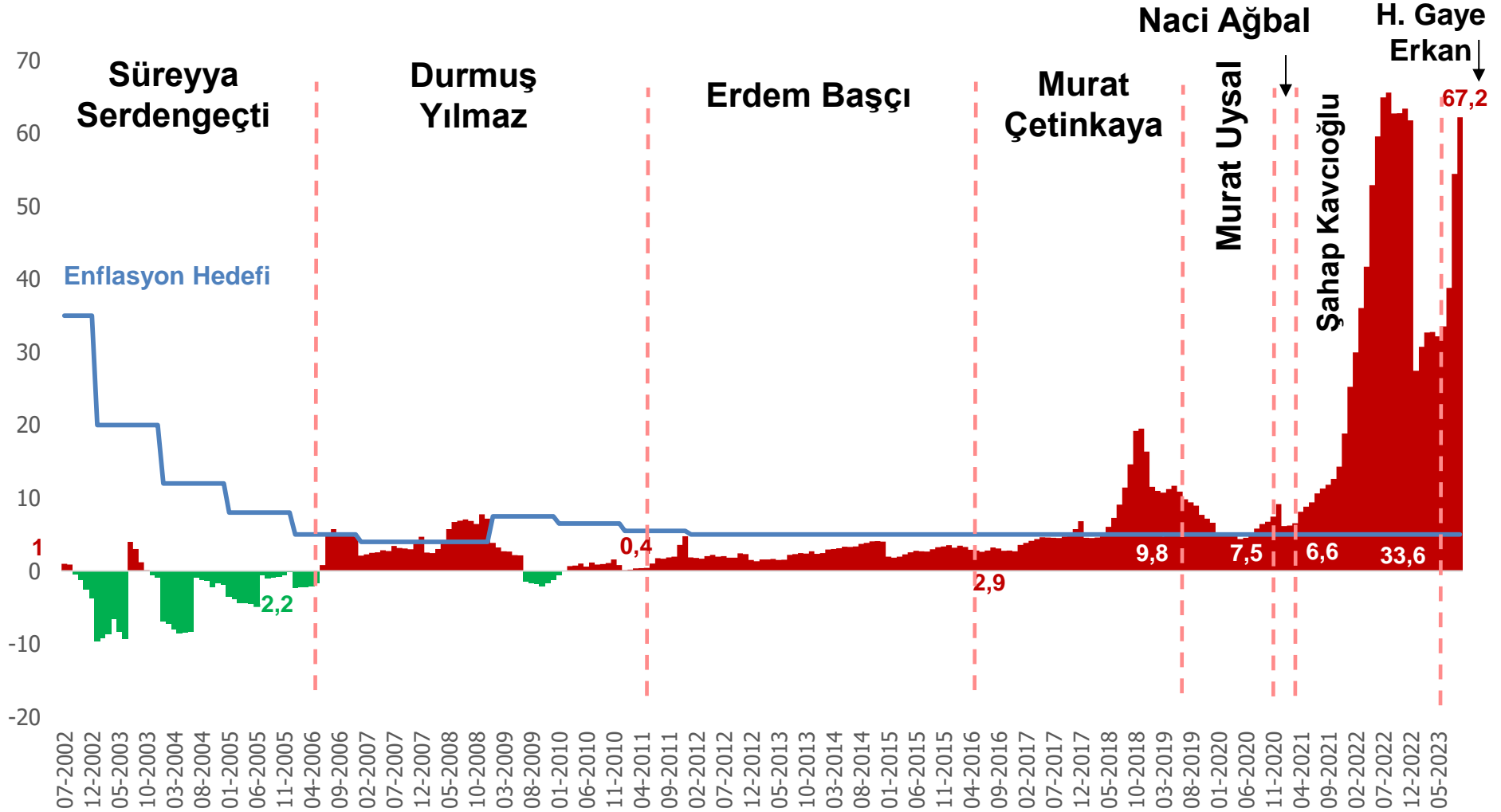

Enflasyon...

G20'de yıllık tüketici enflasyonu (%)

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) itibar açığı* , 07.2002-09.2023

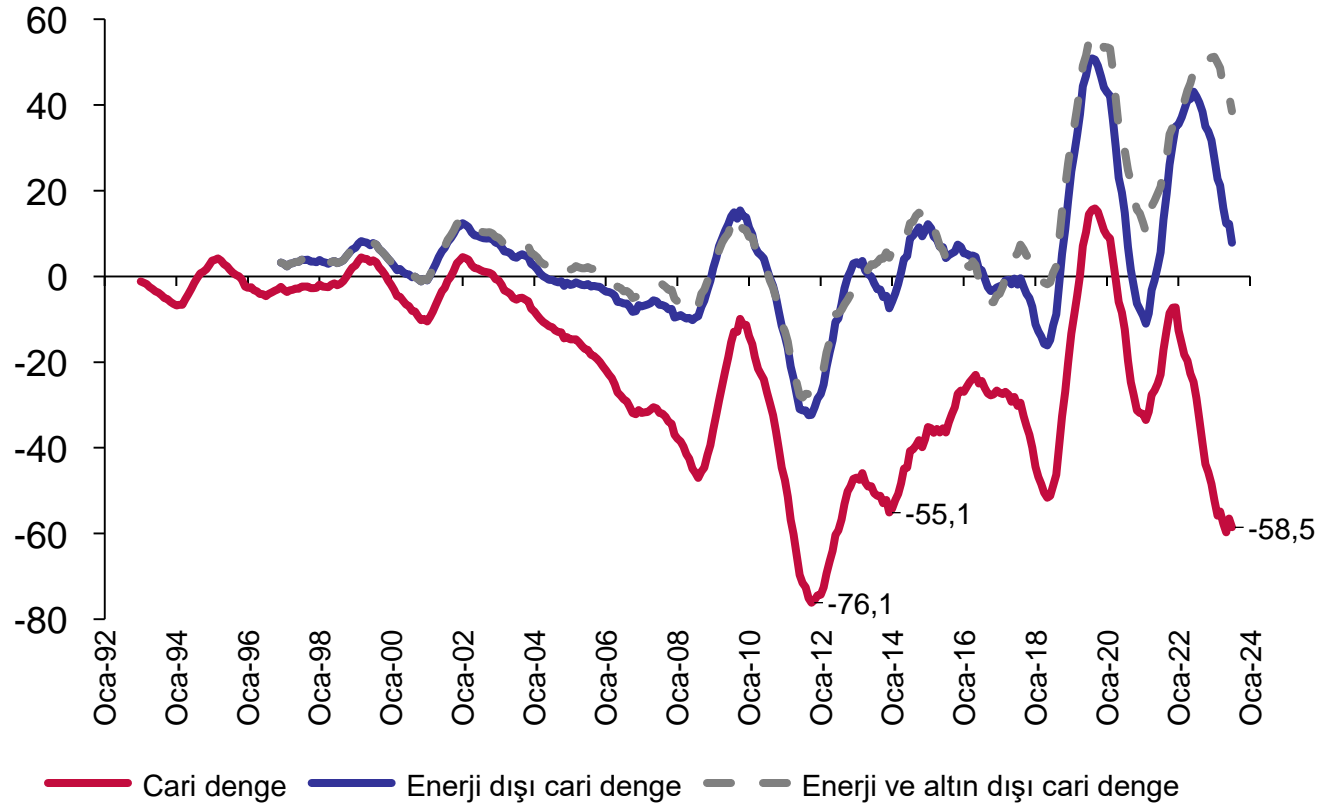

*İtibar açığı, TCMB'nin aylık Piyasa Katılımcıları Anketi'ne katılan profesyonellerin yılsonu TÜFE beklentilerinin, altı ay önceki resmi enflasyon hedefinden çıkartılmasıyla hesaplanmaktadır. Pozitif değerler (kırmızı) açık, negatif değerler (yeşil) fazlayı göstermektedir.

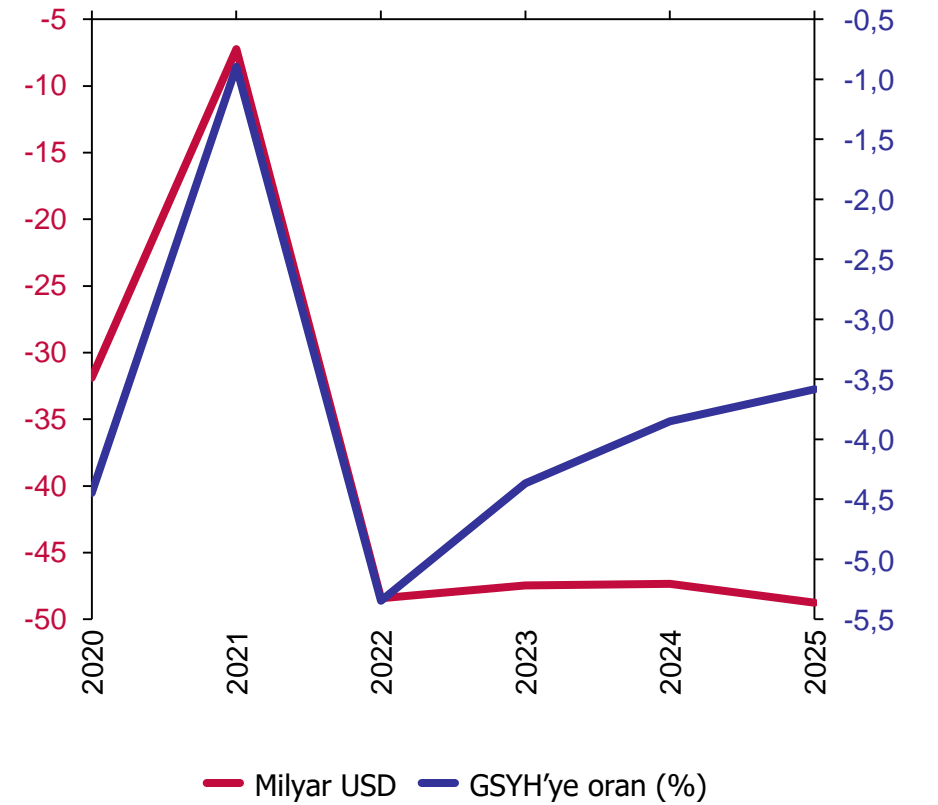
Kaynak: TCMB, TEPAV hesaplamaları

Cari açık...

Cari dengenin gelişimi (12 aylık hareketli toplam, milyar USD)

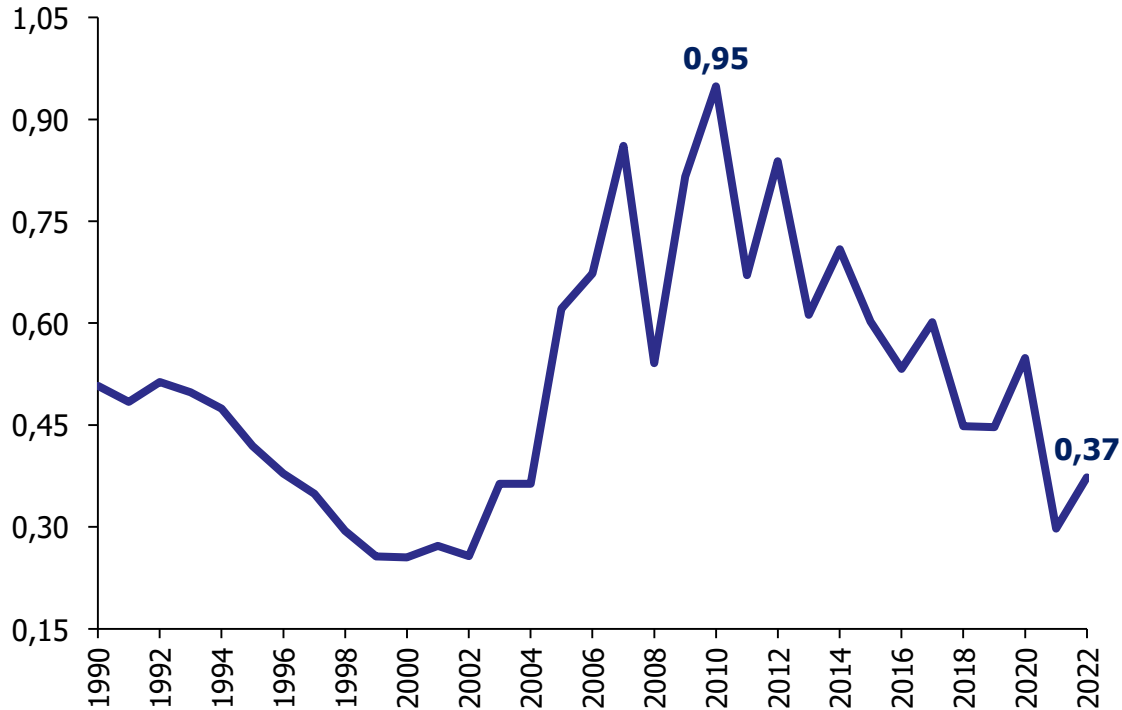

TEPAV'ın cari denge tahminleri (2023-2025)

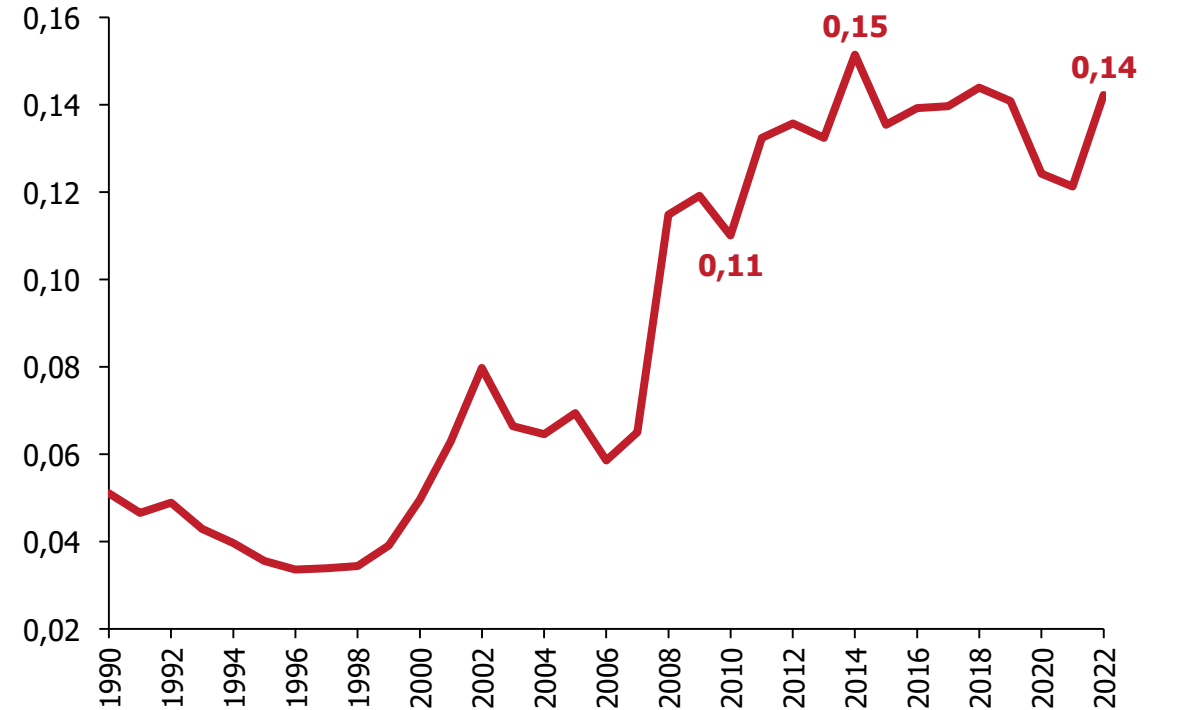

Cari açığı finanse etmek için yeterince doğrudan yabancı yatırım çekemiyoruz

Türkiye'nin küresel içe doğru DYY stoku içindeki payı, %

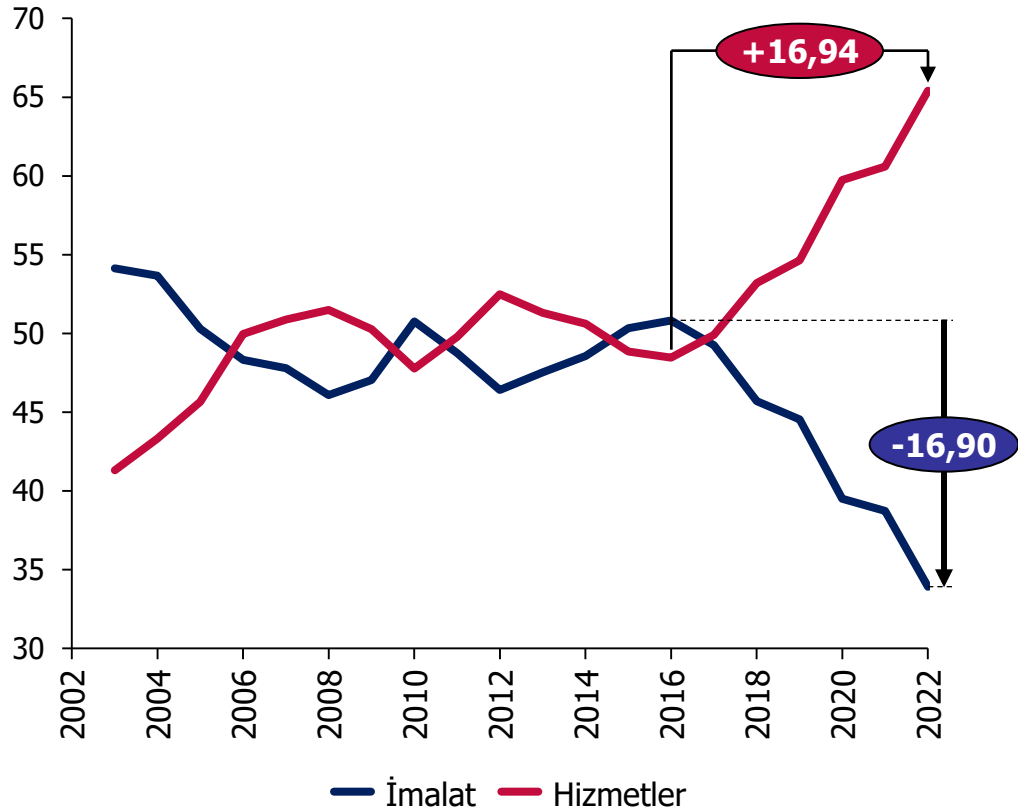

Türkiye'nin küresel dışa doğru DYY stoku içindeki payı, %

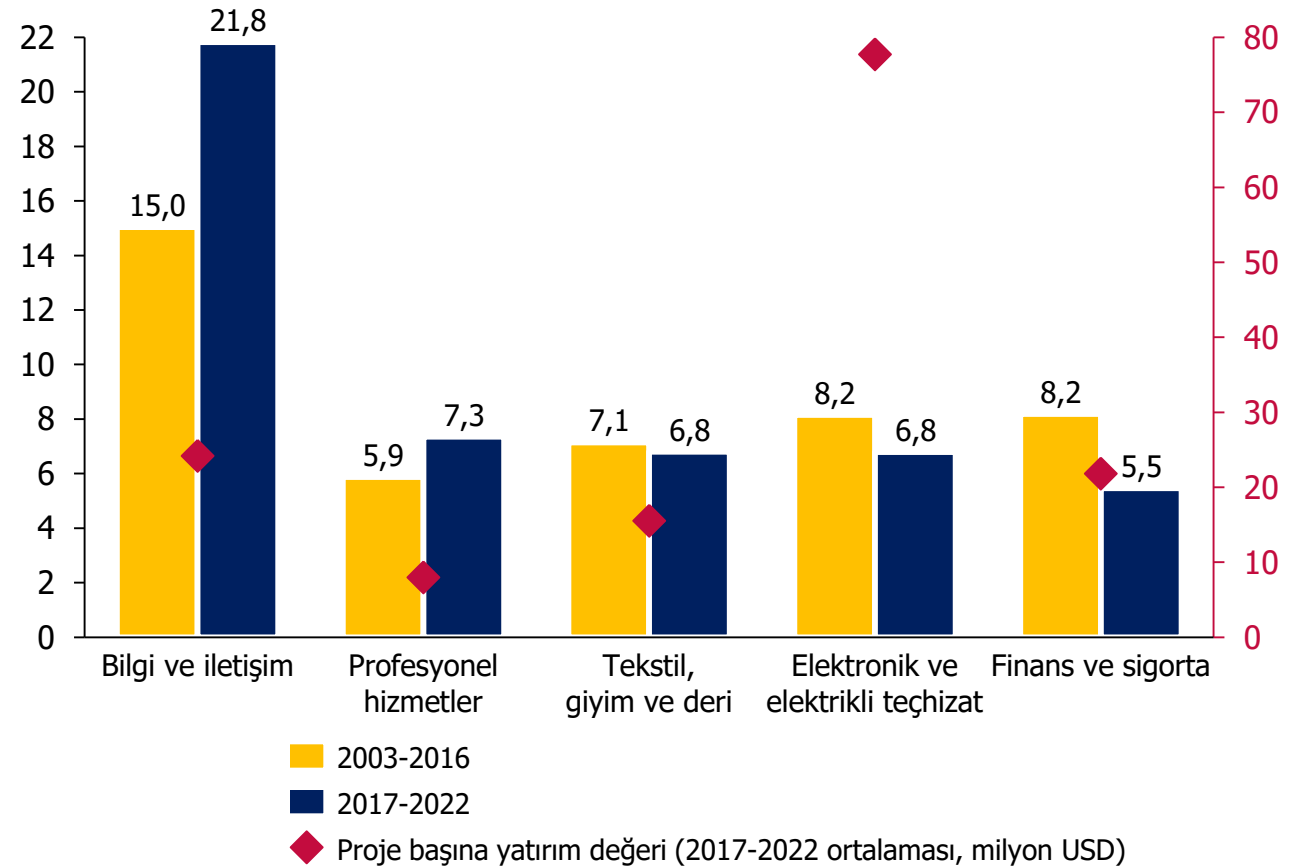

Yükselen teknolojilerde rekabetçi olmak daha çok doğrudan yabancı yatırım çekmek için de önemli.

Dünya genelinde duyurulan sıfırdan DYY proje sayısının dağılımı, %

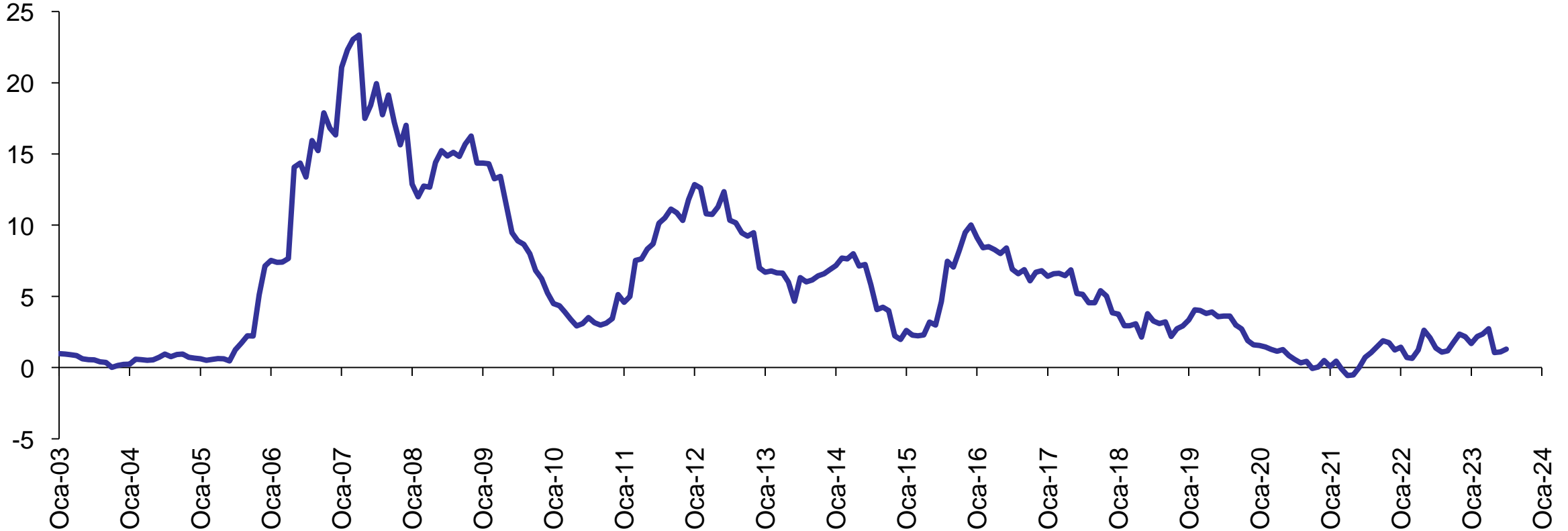

2017-2022 döneminde dünyada en çok DYY projesi duyurulan 5 sektörün toplam DYY proje sayısından aldığı pay, %

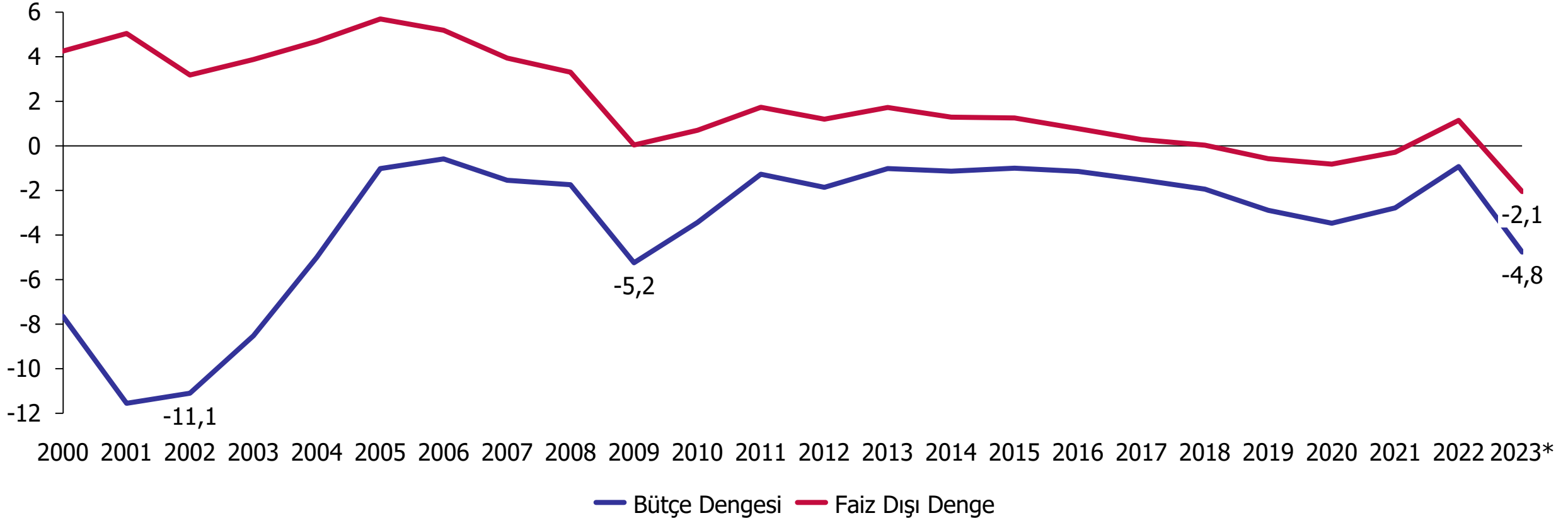
Zaten çektiğimiz yabancı yatırımların çoğu da konut satışı şeklinde gerçekleşiyor

Türkiye'nin çektiği gayrimenkul dışı net doğrudan yatırımlar (12 ay hareketli toplam, milyar USD)

Bütçe açığı

Bütçe dengesi ve faiz dışı denge (GSYH'ye oran, %)

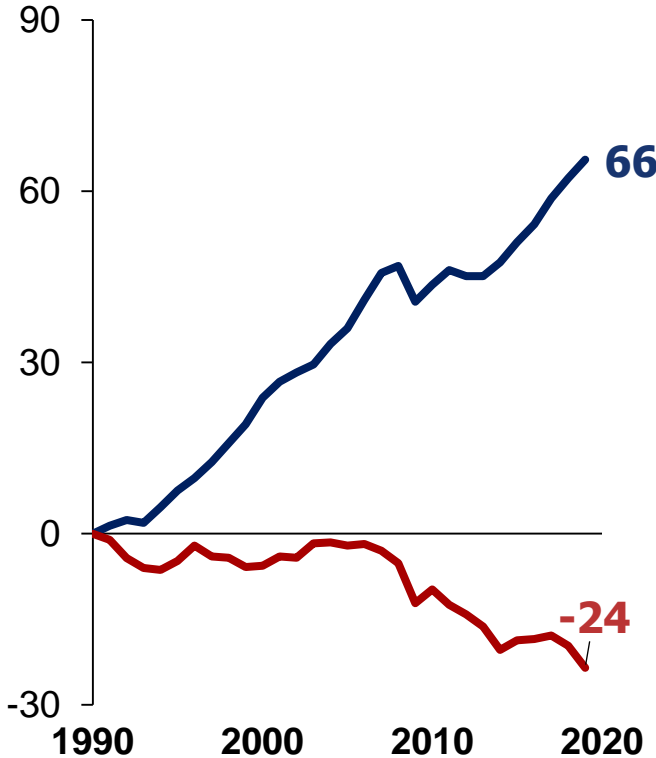

Yeşil dönüşüm neden şimdi?

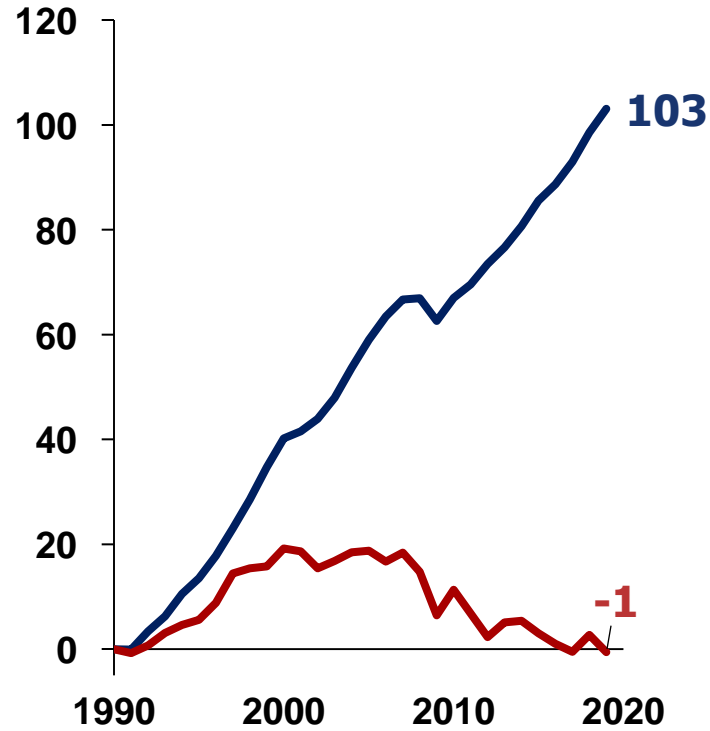
Karbon emisyonları ile büyüme arasındaki ilişki artık kopuyor

Seçili ülkelerin GSYİH ve CO2 büyüme endeksi, (1990 = 0), 1990-2019

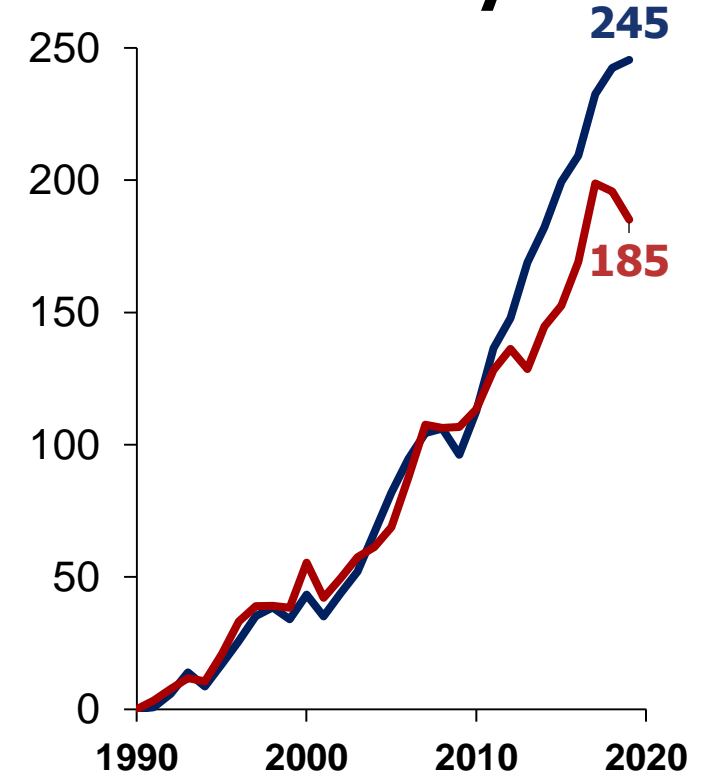
AB

ABD

Türkiye

— GSYİH — CO2

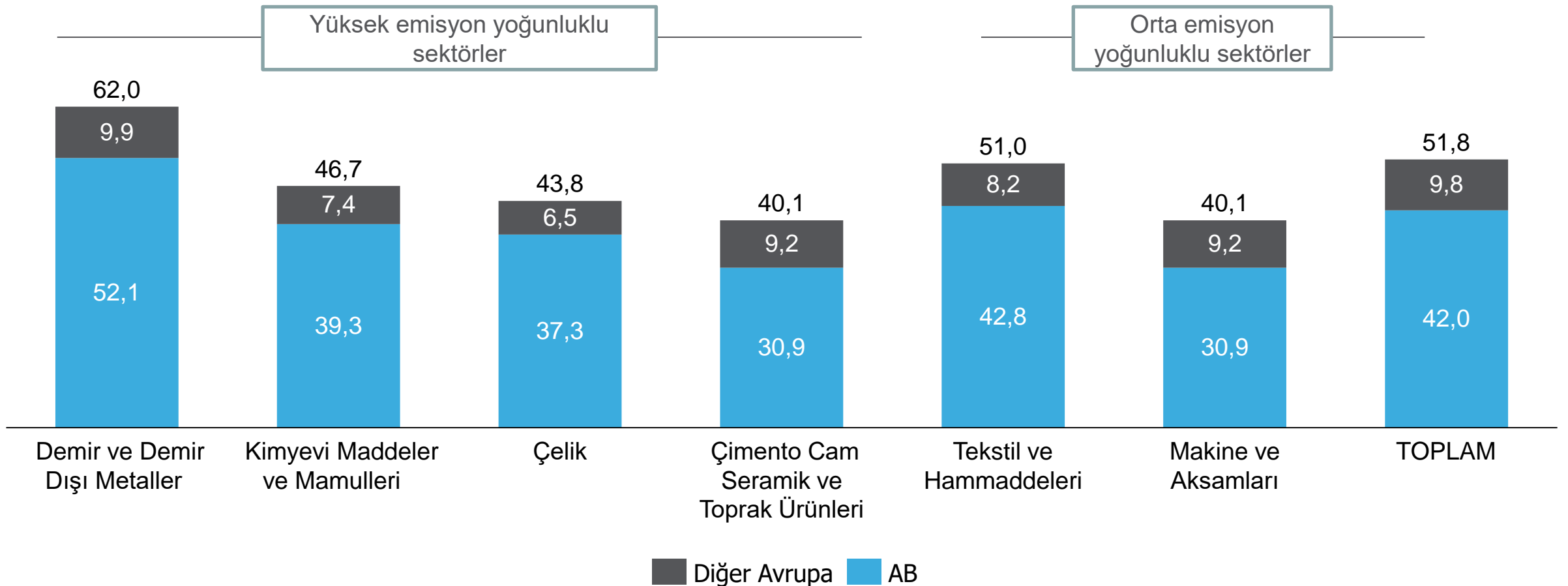
İkiz dönüşümden ne anlıyoruz?

- Yeni bir teknolojik rekabet sürecinin başındayız
- Rekabetçiliği sürdürebilmek için bu dönüşümün dışında kalamayız
 - Lider mi, takipçi mi?
 - Teknolojik sıçrama için gereken kaynaklara erişimi de yeşil dönüşüm sağlayabilir
- İktisadi performans kriterleri değişecek
 - Karbon ve su ayak izi, atık yönetimi
 - Parasal göstergeler yerine salıma dayalı göstergeler

SKDM yakın zamanda yürürlüğe giriyor

Avrupa'ya yapılan ihracatta emisyon yoğunluklu ürünler ülkenin toplam ihracatının %15'i

Yüksek ve orta emisyon yoğunluğu olan sektörlerdeki ihracatımızda Avrupa'nın payı (% , 2021)

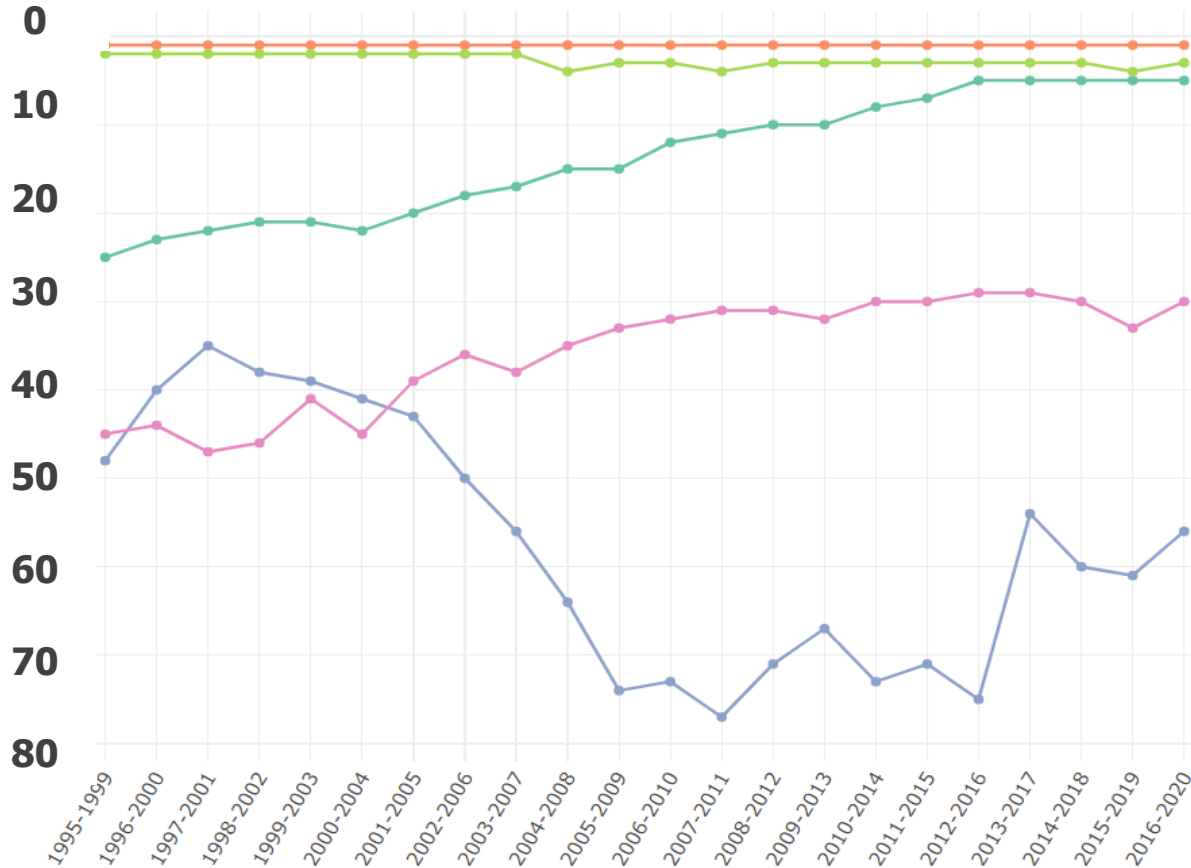

Türkiye «yeşil kompleksite potansiyeli»nde 6. sırada

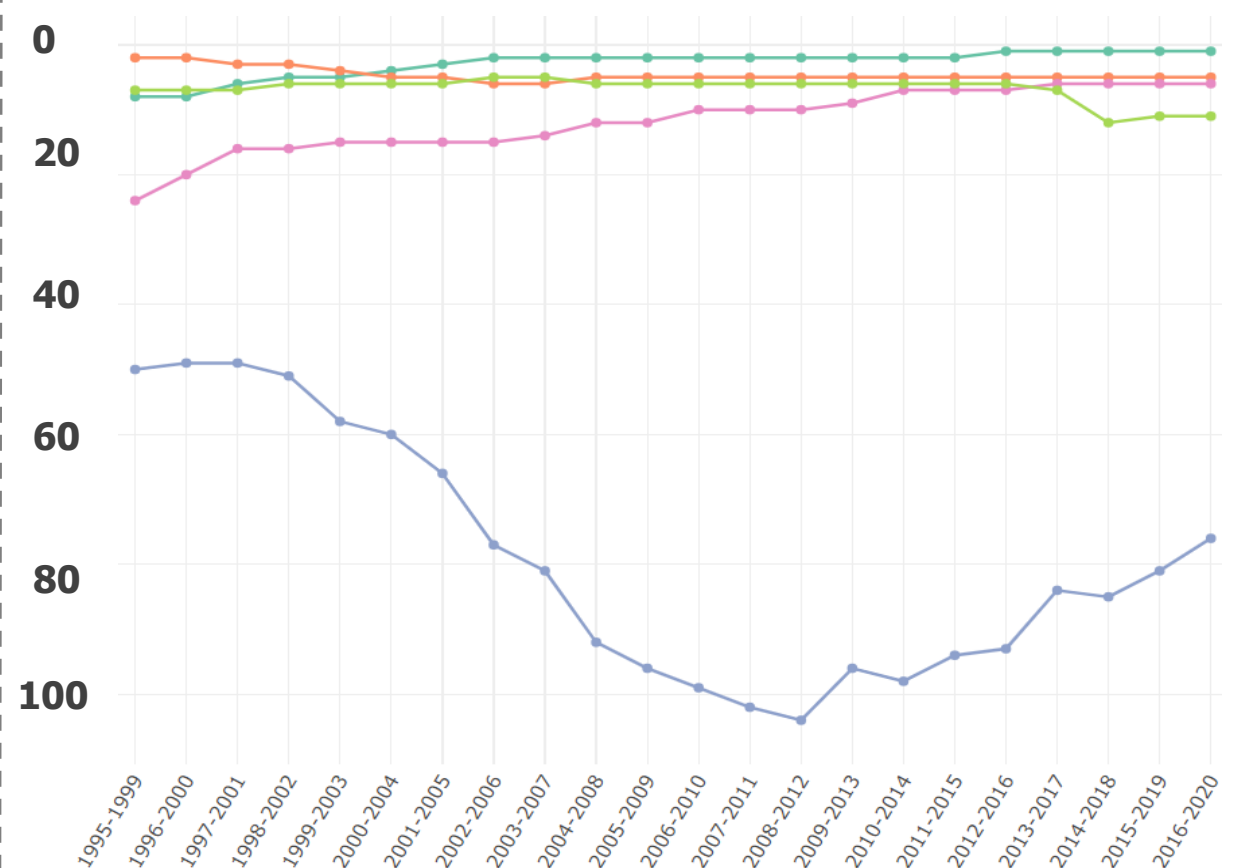
Yeşil ürünlere geçiş potansiyelimiz çok yüksek

Ülkelerin yeşil kompleksite* sıralamaları, 1995-2020

Yeşil kompleksite endeksi

Yeşil kompleksite potansiyeli endeksi

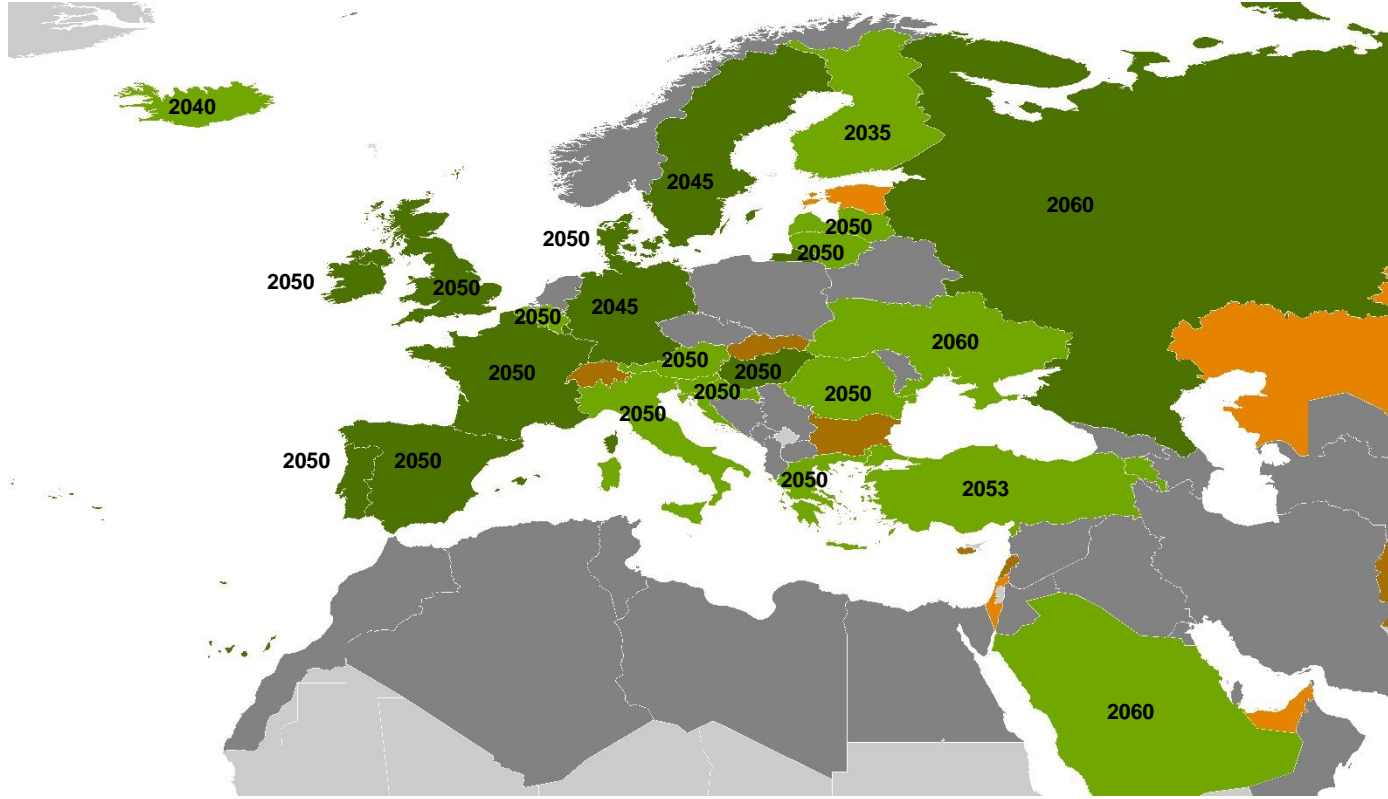

Çin Almanya Rusya Türkiye ABD

İklim Değişikliği Kanunu'nun daha kapsamlı bir biçimde yasalaşması gerekiyor

Türkiye, Avrupa'nın gerisinde kalsa da Doğu Akdeniz'deki "Net Sıfır" taahhüdünü bulunduran tek ülke

Seçili ülkelerin net sıfır hedefleri

No target
 Proposed / In discussion
 Declaration / Pledge
 In policy document
 In law

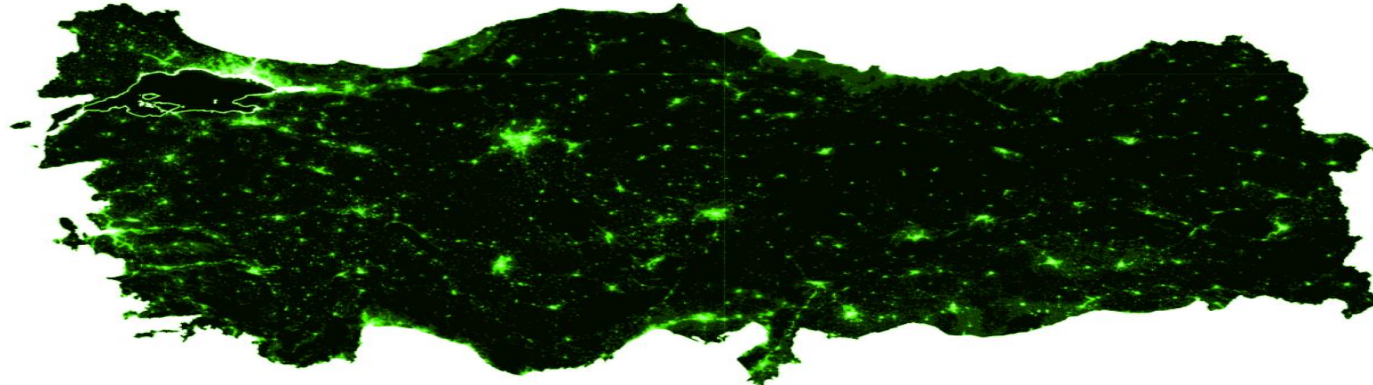
Türkiye'nin ekonomik büyümesi kapsayıcı bir biçimde gerçekleşti

İç Anadolu ikinci bir Marmara Bölgesi oldu

1992

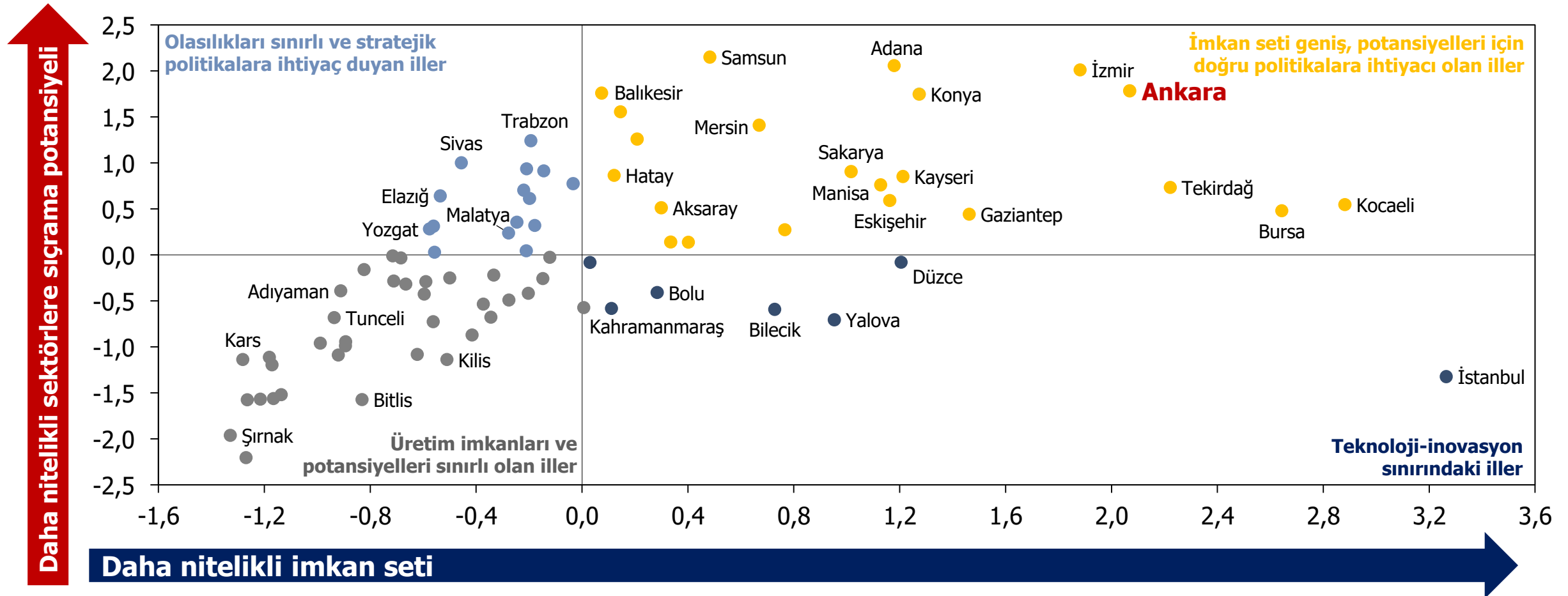
2021

Anadolu süredir yüksek potansiyele sahip

Potansiyelimizi gerçekleştirebilmemiz için stratejik bir yaklaşım gerekli

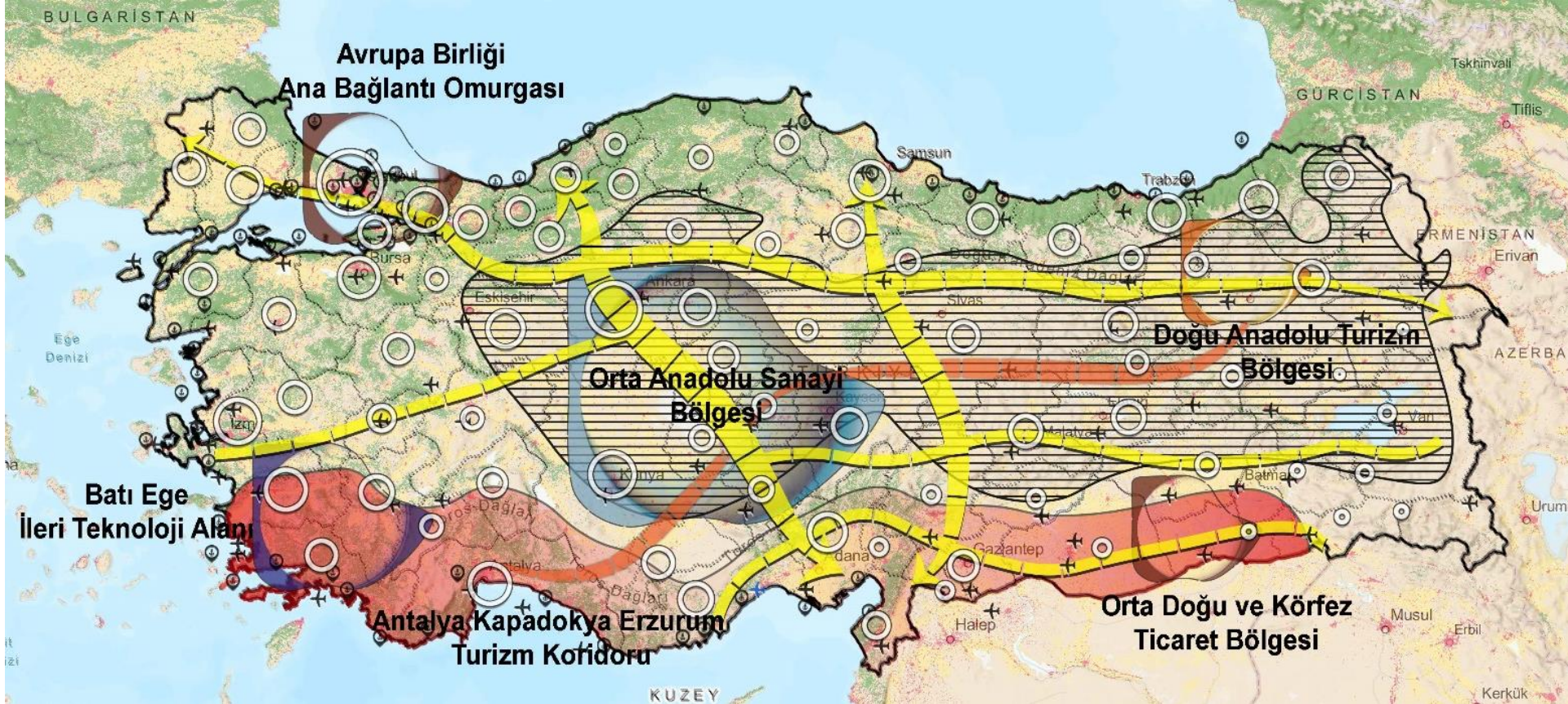
İllerin ekonomik sofistikasyon seviyeleri ve potansiyelleri, 2019

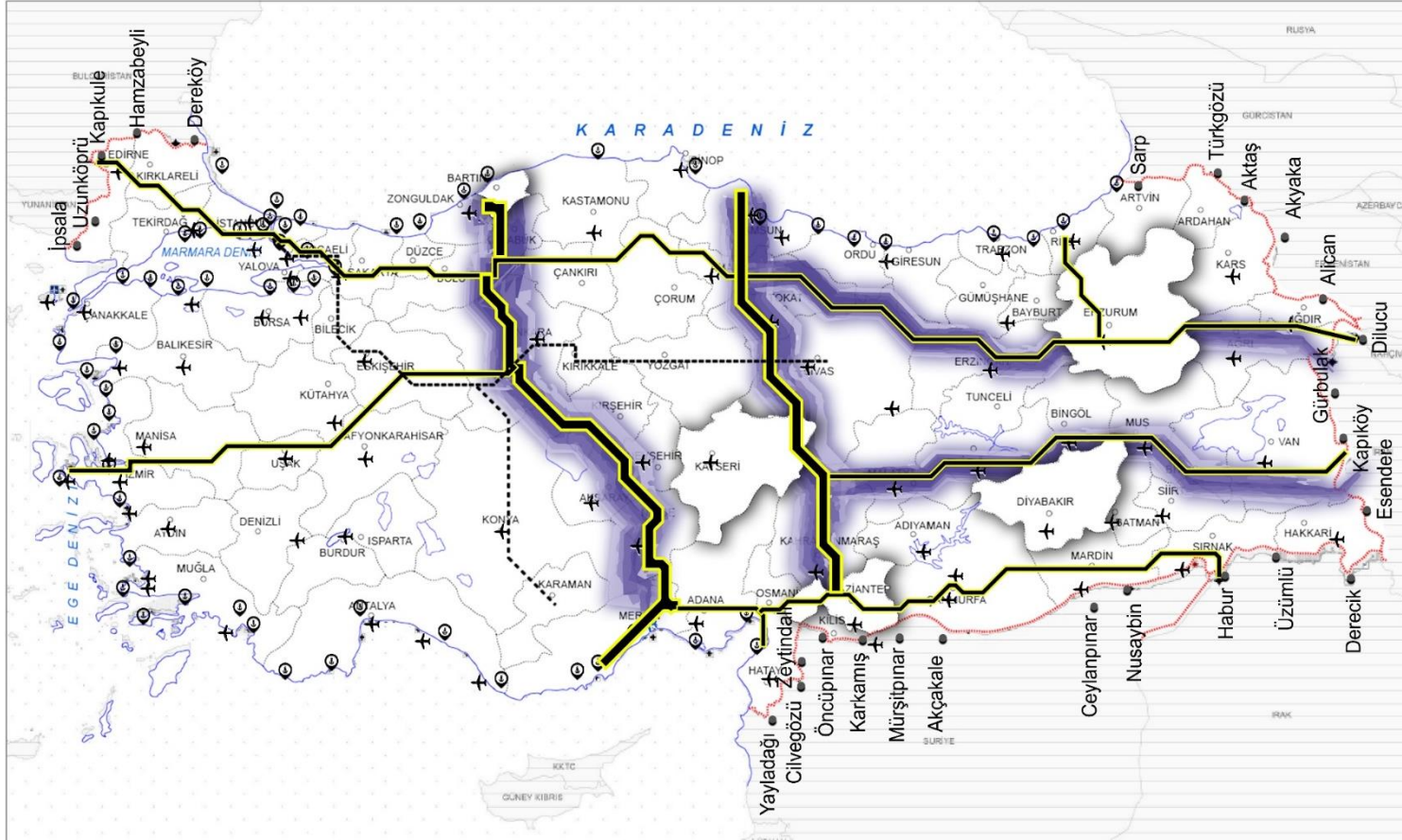
Ancak, ulaşım koridorları ile altyapı yatırımları sınırlı kaldı

Anadolu'nun zenginleşmesi için daha kapsamlı bir plana ihtiyacımız var

Ulaşım koridorlarının limanlar ve iç bölgedeki lojistik hatları ile bağlamayı öngörüyor

Sonuç yerine

- Dünya yeniden yapılıyor, hareketsiz kalmak olmaz
 - Bereketsiz hareketten kaçınmak lazım
 - Türkiye'nin ikinci yüzyılda yeni bir büyüme stratejisine ihtiyacı var
- İlk yüzyılda Türkiye'yi bölgesinde bir sanayi devi haline getirdik
 - Şimdi ikinci yüzyılda Bosna'dan Taşkent'e, Yakutsk'tan Cibuti'ye bir büyüme stratejisi lazım Türkiye'ye
 - Türkiye'nin yeni İpek Yolları ile yerine yerleşmesi önemli
- Yeni büyüme stratejisinin yerele, mekana bağlı olarak tasarlanması önemli
 - Ankara'nın, yerelin hedefleri olmadan Türkiye'nin ulaşılabilir hedefleri olamaz
 - Odalar, borsalar, OSB'ler olmadan ikiz dönüşüm olmaz.